TRST, torek
13. septembra 1955
Leto XI. - Št. 216 (3145)

PRIMORSKI DNEVNIK

OKRAJNA ŠTUDIJSKA KNJIŽ

Cena 20 lir
Poštnina plačana v gotovini
Tel. 94-638, 93-808, 37-338

UREDNISTVO: UL. MONTECCHI št. 6, II. nad. — TELEFON 93-808 IN 94-638 — Poštni predal 559 — UPRAVA: UL. SV. FRANČIŠKA št. 20 — Tel. št. 37-338 — Podruž. GORICA: Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 33-82 — OGLASI: od 8.-12.30 in od 15.-18. - Telefon 37-338 — CENE OGLASOV: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir - Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 30 din. MALI OGLASI po 20 lir beseda. — NAROČNINA: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. — FLRJ: Izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun Založništvo tržaškega tiska Trst 11-5374 — ZA FLRJ: Agencija demokratičnega inozemskega tiska, Državna založba Slovenije, Ljubljana, Stritarjeva 3-I., tel. 21-928, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 60 - KB - 1 - Z - 375 - Izdaja Založništvo tržaškega tiska D. ZOZ - Trst

DANES SE V MOSKVI ZAKLJUČIJO SOVJETSKO-NEMŠKI RAZGOVORI

«Popustitev v togosti stališč in napetosti» med stiki na sinočnjem sprejemu v Kremlju

Nocoj bodo objavili skupno uradno poročilo in jutri bo Adenauer odpotoval v Bonn - O vsebini včerajšnjih razgovorov niso znane podrobnosti - Danes pred plenarno sejo razgovor med Bulganinom in Adenauerjem? - Optimistične izjave von Brentana

MOSKVA, 12. — Sovjetsko-nemški razgovori se približujejo koncu. Jutri zvečer bo objavljeno skupno uradno poročilo o razgovorih in nemška delegacija bo odpotovala v Bonn v sredo. O vsebini včerajšnjih neuradnih ter današnjih uradnih in neuradnih razgovorov ni nič znanega, ker sta bila tako sovjetski predstavnik Iljišov kakor nemški predstavniki von Eckhardt na svojih današnjih tiskovnih konferencah zelo skopa v izjavah. Iz teh skopih izjav pa se da razbrati, da razgovori niso do sedaj dali kdove kakšne rezultate. Vendar pa opazovalci izrekajo upanje, da se razgovori ne bodo zaključili s popolnim neuspehom, kolikor bi utegnilo priti do sporazuma o nadaljevanju stikov, ki naj bi s časom privedli do otipljivejših rezultatov, če ne bo do teh prišlo še med sedanjimi razgovori, glede katerih je nemški predstavnik izjavil, da bi današnji razgovori med Adenauerjem in Bulganinom utegnili «povzročiti preokret med pogajanji».

Neuradni razgovori so se nadaljevali včeraj, ko je Adenauer povabil vse člane sovjetske delegacije na kosilo v vili, kjer stanuje. Danes pa sta se sestala von Brentano in Molotov v sovjetskem zunanjem ministrstvu, da pripravita konkretne predloge upoštevajoč dosedanjo izmenjavo misli. S sovjetske strani so bili navzoči tudi Semjonov, Gromiko, Iljišov ter Lapin, z nemške strani pa Hallstein, Blankenborn in Grewe. Po sestanku, ki je trajal skoraj dve uri, je von Brentano odšel na posebni vlak, kjer je sedež nemške delegacije in poročal Adenauerju.

O razgovoru med zunanjima ministroma je Iljišov na tiskovni konferenci izjavil, da lahko samo pove, da bosta oba ministra poročala o razgovoru na popoldanski plenarni seji. Nemška agencija DPA pa zatrjuje, da ni bil dosežen noben napredek, kar se tiče vprašanja vojnih zločincev, nemških državljanov in vzpostavitve diplomatskih odnosov. Predstavnik nemške delegacije von Eckhardt je izjavil: «Ni bilo nobenega zbližanja stališč. Ostali smo na stališču, kakršno je bilo v soboto zvečer. Iz obveščenih krogov pa javljajo, da je von Brentano predlagal Molotovu začasen sporazum, na podlagi katerega naj bi vzdrževali stike med nemško in sovjetsko delegacijo na nižji ravni v pričakovanju poznejše uvedbe rednih diplomatskih odnosov. Toda Molotov je ta predlog zavrnil.

Kakor napovedano, se je plenarna seja začela ob 16. uri pod predsedstvom Bulganina. Seja pa ni bila dolga, ker je bil za 16. uro napovedan sprejem v Kremlju na čast Adenauerju. Na seji sta poročala Molotov in von Brentano o svojem jutranjem razgovoru.

Sprejema v Kremlju so se med drugimi udeležili tudi britanski ameriški in francoski poslanik v Moskvi. V svojem nagovoru na sprejemu je Bulganin med drugim izjavil: «Naša moskovska pogajanja se bližajo koncu. Ne prejudicirajmo prihodnosti in ne skušajmo uganiti, kako se bo zadeva končala. Vprašanja terjajo svoj čas. Toda domnevam, da se bo vse končalo dobro. Potrpežljivost in delo bosta pomagala, da vse premostimo.

Toda že sedaj lahko rečemo, da bodo prihod kanclerja v Moskvo ter naši sestanki kakor tudi naši sestanki z zunanjim ministrom von Brentanom in našimi gosti velike važnosti za stvar miru med našim in nemškim ljudstvom. Naša pogajanja so imela še poseben pomen za naše narode, ker smo med našimi razgovori govorili iskreno. In tudi je o čem govoriti. Damo smo lahko zadovoljni, ker smo napravili dobro delo. Izmenjali smo si misli na zelo jasen način. Toda vse to nas vodi k dobremu. Vi morda mislite, da sem pesimist. Zagotavljam vam, da spadam med optimiste. Prepričan sem, da se bo vse dobro končalo».

Hruščev je tedaj pripomnil: «Pod pogojem, da je to želja obeh strani».

«Dodati moram, je nadaljeval Bulganin, da bo rešitev vprašanj, ki smo jih obravnavali danes, včeraj in predvčerajšnjim, poglavitne važnosti za naše odnose». Reči vam moram, gospod kancler, da sovjetska vlada ne igra, pač pa vodi pravo mednarodno politiko za okrepitev miru v vsem svetu. Dvigam čašo s pozivom, da pijemo na vzpostavitev normalnih diplomatskih in prijateljskih odnosov med Sovjetsko zvezo in nemško zvezno republiko ter na zdravje tistih, ki uveljavljajo to politiko, to je voditeljev nemške zvezne republike in Sovjetske zveze».

Kancler Adenauer pa je v svojem odgovoru izjavil: «Zadnje dni smo imeli s sovjetskimi delegati pod vodstvom predsednika vlade Bulganina iskreno, odkrito in včasih tudi burno izmenjavo misli. Moj sosed na desni, Hruščev ni vedno brzdal jezika».

Hruščev je pri tem pripomnil: «Da, toda nisem skrival kamenja v žepu».

«Nisem dejal tega», je pripomnil kancler. «Hruščev je človek, ki včasih prehitro reče, kar misli, toda jaz tudi mislim, da imamo lahko zaupanje vanj. Predsednik Bulganin je organiziral naše bivanje v Moskvi na tako prijeten način, da se mu moramo zahvaliti iz vsega srca. Vračajoč se v domovino, odhajamo s prepričanjem, da potovanje ni bilo zaman, in odhajamo z važnimi vtisi. Gotovo ste čitali mnogo stvari v tisku o naših pogajanjih. Reči moram, da časopisi včasih tiskajo resnico, toda ne vedno... Zdi se mi, da ste prav sedaj lahko ugotovili, da smo imeli važne in odločilne razgovore s sovjetskimi voditelji. Dvigam čašo in izrekam željo, da bi se med našimi narodi uvedli dobri in prijateljski odnosi in ne samo diplomatski, ker diplomati niso vedno prijatelji. Toda nazdravljam tudi na uvedbo diplomatskih odnosov ter na zdravje nemškega in sovjetskega ljudstva».

Med sprejemom sta imela Bulganin in Adenauer ter vsi ostali člani obeh delegacij dolge in živahne razgovore. Kancler Adenauer pa je predlagal Bulganinu, naj bi se jutri zjutraj sestala na privaten razgovor. To je pozneje sporočil na tiskovni konferenci nemški predstavnik von Eckhardt. Pripomnil je, da kancler ni še dobil odgovora od sovjetske vlade, vendar pa upajo, da bo do razgovora Von Eckhardt je izjavil, da bi utegnil razgovor, ki sta ga imela Adenauer in Bulganin v Kremlju, «povzročiti preokret med pogajanji». Povedal je tudi, da so na današnji plenarni seji govorili Bulganin, zunanji minister Molotov in Hruščev, z nemške strani pa Adenauer, von Brentano in socialni demokrat Schmid, ni pa povedal, o čem so govorili. Dodal je, da bo jutrišnja plenarna seja, ki je bila že določena za 10. uro, odložena za eno uro, če bo Bulganin sprejel Adenauerjev predlog, ter da bodo na plenarni seji ponovno govorili o vseh vprašanjih, o katerih so govorili, danes.

Von Eckhardt je še izjavil, da bodo jutri zvečer objavili skupno poročilo o razgovorih in da bo nemška delegacija odpotovala v sredo v Bonn. Pred odhodom iz Moskve bo imel Adenauer tiskovno konferenco.

Po sprejemu v Kremlju se je von Brentano razgovarjal z Adenauerjem. Po razgovoru pa je izjavil novinarjem, da so razgovori med Adenauerjem in Bulganinom na sprejemu očitno pripeljali do majhnega rezultata, ter je dodal, je «prišlo do določenega bližanja in popustitve bodisi v togosti stališč kakor tudi v napetosti».

SZ bo vrnila Porkkalo Finski

HELSINKI, 12. — Župan v Helsinkih in kandidat finske ljudske stranke za predsedništvo Erro Rydman je izjavil, da se mu zdi, da bodo med obiskom predsednika Paasikivija v Moskvi govorili o vprašanjih, ki so največje važnosti za Finsko. «Ne bi bil presenečen, je pripomnil, če bi spričo sedanjega ozračja razpravljali o nekaterih ozemeljskih vprašanjih, kakor je na primer vprašanje oporišča Porkkala.»

Angleški liberalni list «Manchester Guardian» piše danes, da je mogoče, da se bo sovjetska vlada odpovedala oporišču na finskem polotoku Porkkala. List dodaja, da bi ta odpoved «lahko prinesla mnogo koristi Sovjetom, ki skušajo okrepiti politiko Paasikivija, ki teži po tesnejšem sodelovanju s Sovjetsko zvezo, ter nuditi s tem tudi primer razorožitve na mednarodnem področju».

Val stavk v Franciji

PARIZ, 12. — Stavke, ki so zajele mnoga gospodarska področja Francije, ker vlada ni pripravljena zvišati delavskih plač, so se razširile na več nacionaliziranih podjetij. Po cenitvi pariških časopisov je sedaj v stavki že okrog 70.000 delavcev. Danes pa je bila splošna enodnevna stavka vseh delavcev v Nantesu. Ozračje v tem velikem industrijskem središču je že nekaj dni zelo napeto, ker so delodajalci metalurških podjetij odpustili deset tisoč delavcev.

V Parizu, kjer stavka več tisoč delavcev, so včeraj stavkale posamezne izmene delavcev v plinarnah, elektrarnah in pri vodovodu.

Po podatkih sindikalnih organizacij so se življenjski stroški v zadnjih šestih mesecih zvišali za okrog 15 odst., mezde in plače pa se niso zvišale. Sindikalne organizacije se še niso sporazumele glede enotnega nastopa in čakajo na napovedan «oktobrski sestanek» o splošni reviziji mezd.

Spričo uspehov mnogih stavkovnih gibanj v južni in vzhodni Franciji so delavci mnogih podjetij začeli z večjimi stavkami.

Protesti francoskih rezervistov ki odklanjajo odhod v Severno Afriko

Francoska vlada odobrila Faurov načrt o Maroku - Ben Arafa ponavlja da ne misli odstopiti - Maroška demokratična stranka nedvisnosti poudarja, da je sedanji sporazum samo izhodišče za rešitev maroškega vprašanja

RABAT, 12. — V poročilu, ki so ga objavili nocoj, izjavljajo v sultanovi palači, da «so se številni časopisi čutili pooblaščeni objaviti danes zgrešene informacije. Njegovo veličanstvo je v teh okoliščinah še enkrat svečano poudarilo svojo voljo, da ostane na prestolu, dokler ne bo bog določil drugače».

PARIZ, 12. — Včeraj popoldne je na pariški postaji «Gare de Lyon» 600 mladih rezervistov, ki so bili zopet poklicani pod orožje, priredilo demonstracijo proti odhodu v Alžir in Maroko. Na postaji je bil pripravljen vlak za odhod, ko je nenadoma skupina mladeničev začela vpiti: «Nobenih vpoklicev za Maroko», Z vseh strani so se tedaj slišali vzkliki «Maroko Maročanom!» Tisti, ki so že vstopili v vlak, so zopet izstopili in vseh 600 mladeničev se je odpravilo proti izhodu ter protestiralo proti pošiljanju novih vojakov v Maroko. Posedli so na pločnike in niso hoteli več vstopiti v vlak. Čez nekaj časa je prišla policija, kateri je uspelo spraviti del vojakov v vlak. Čez dve uri je vlak končno odpotoval. Toda komaj se je premaknil, se je znova ustavil, ker so nekateri vojaki potegnili zasilno zavoro. Zaradi tega je vojaška policija prekinila odhod vlaka, vojake pa odpeljala v vojašnico.

V zvezi s tem incidentom je danes obrambno ministrstvo objavilo poročilo, v katerem skuša vso zadevo pokriti z raznimi frazami in pravi, da je bil dogodek «posledica številnih napak». Danes pa so vojake, ki so včeraj demonstrirali in se protivili odhodu, odpeljali na letališče in jih z letali poslali v Maroko. Verjetno pa bodo nekatere spravili pred vojaško sodišče.

Ta dogodek je vsekakor resen opomin tistim desničarskim krogom in poslancem, ki zahtevajo v Maroku in Alžiru «močno politiko».

Danes popoldne pa se je sestala francoska vlada, da obravnava Faurov načrt. V obveščenih krogih zatrjujejo, da je Ben Arafa baje sporočil, da je pripravljen odstopiti če dobi svečano zagotovilo, da se odstavljeni sultan Ben Jusef ne bo nikoli več vrnil na maroški prestol.

Seja vlade je trajala štiri ure in na njej so odobrili načrt, ki je bil dogovorjen med «odborom petih» in maroškimi osebnostmi v Aix Les Bainsu.

Po seji je minister za tunizijske in maroške zadeve July prebral sledečo izjavo: «Ministrski svet je sprejel na znanje rezultate posredovanja generala Catrouxa v Ansirabe ter razgovore, ki jih je imel generalni rezident v Maroku Boyer de La Tour s sultanom Ben Arafo. Obveščevalno delo, ki ga je vlada vodila nekaj tednov, je s tem končano. Zaradi tega je vlada sprejela svoje sklepe, katerih izvajanje se bo takoj začelo».

Kakor se je zvedelo iz vladnih virov, se bo sultan Ben Arafa verjetno umaknil v treh ali štirih dneh in se bo nastanil kot navaden državljan v Tangerju, kjer si je baje že kupil hišo. Izvedle se bodo tudi ostale točke sporazuma o sestavi maroške predstavniške vlade, o imnovanju sveta za «čuvanje» prestola in o prihodu Ben Jusefa v Francijo.

Zvečer je Faure govoril po radiu in poudaril, da se je hotela vlada, preden sprejme svoje sklepe, posvetovati s predstavniki različnih maroških struj in je s tem ugotovila, «da obstaja skupnost idej med Maročani in Francozi glede bodočih francosko-maroških odnosov».

Dodal je, da se je vlada po dolgih razgovorih sedaj odločila, da začne izvajati svoje sklepe in da bodo prihodnji dnevi odločilni.

«Franciji, ki mora računati na lojalno sodelovanje široke predstavniške vlade maroškega ljudstva, pa pritiče rešitev «težkoče», ki je nastala, glede katere je v interesu Maročanov samih potrebno ostati strogo rezervirani», je pripomnil Faure. Pri tem je pozval Francoze in Maročane, naj bodo mirni in naj ne ovirajo dela vlade.

Vladi je torej uspelo v napovedanem času izpolniti prvi del svojega programa. Seveda ne gre za rešitev, kakršno želi in pričakuje maroško ljudstvo, pač pa samo za napoved sporazuma, ki je bil dosežen z Ben Jusefom. General Catroux, ki se je včeraj vrnil z Madagaskarja, je med drugim izjavil: «Rešili smo paradoks. Pozvali smo človeka, ki smo ga odstavili, naj nam pomaga, da popravimo škodo, ki je bila napravljena Maroku po njegovi odstavitvi. Dosegli smo od njega koncesije, ne da bi on od nas zahteval svojo ponovno postavitev na prestol. Pomagal nam je pri tej želji in doseženi rezultati so dobro upanje».

O sporazumu je danes glavni tajnik maroške demokratične stranke neodvisnosti izročil tisku izjavo, ki poudarja: «Načelni sporazum v Aix Les Bainsu nikakor ne predstavlja rešitve maroškega vprašanja, pač pa samo izhodišče za to rešitev. Zdi se mi tudi potrebno poudariti, da je ta načelni sporazum omejen na štiri točke, ki so: 1. odstranitev Ben Arafe; 2. ustanovitev sveta, za «čuvanje» prestola; 3. ustanovitev predstavniške maroške vlade; 4. povratek Ben Jusefa v Francijo.

Pripravljalni razgovori, ki so sledili v Parizu posvetovanjem v Aix Les Bains, pa ne morejo veljati za pogajanja, ker morajo ta biti ena glavnih nalog bodoče maroške predstavniške vlade.

Močan potres v Egiptu

KAIRO, 12. — Danes zjutraj je bil v Kairu in drugih egiptovskih mestih močan potres, ki je trajal od 10 do 15 sekund. V Kairu se je porušilo 30 poslopij. V neki dekliški šoli, kjer je bilo 800 učenk, je nastala taka panika, da so se učenke zgnetle na stopnišča, pri čemer je popustila ograja in več učenk je padlo v globino. Od teh je bilo 10 mrtvih in 20 ranjenih. Poslopje pa je ostalo nepoškodovano.

Potres so čutili tudi v Aleksandriji in ob delti Nila. V Aleksandriji so se porušile tri hiše.

O mrtvih javljajo tudi iz drugih krajev, povsod pa je bilo mnogo ranjenih. Zvečer so uradno javili, da je zgubilo življenje 21 ljudi.

Potresne sunke so čutili tudi v Tel Avivu, kjer pa ni bilo škode in tudi ne človeških žrtev. Tudi v Paphosu na Cipru so čutili danes potresni sunek, ki je trajal dve sekundi. Prebivalstvo je prestrašeno zbežalo na ulice, toda hujšega ni bilo.

OBŽALOVANJE TURŠKE VLADE zaradi protigrških izgredov

V noti grški vladi ponuja turška vlada plačilo odškodnine oškodovancem - Predsednik vlade Menderes izjavil, da policija ni napravila svoje dolžnosti - Stefanopulos poudarja, da bo Grčija nadaljevala akcijo za osvoboditev Cipra v okviru Združenih narodov

ANKARA, 12. — Turška narodna skupščina je sklenila, da bo obsedno stanje v pokrajinah Carigrad, Smirna in Ankara ostalo v veljavi šest mesecev.

Izredna seja narodne skupščine je trajala štiri ure. Na seji so govorili samo o protigrških izgredih v Turčiji. Vlada je bila pooblaščena, da strogo nastopi proti krivcem in da plača odškodnino oškodovancem.

Osemnajst poslancev, med katerimi sta bila voditelja republikanske ljudske stranke Ismet Ineonu in republikanske narodne stranke Bulukbaš, je obsojalo ravnanje policijskih sil in poudarilo, da te niso pravočasno nastopile.

Predsednik turške vlade Adnan Menderes je na seji med drugim izjavil: «Prikazali bomo vsemu svetu pravi značaj incidentov, ki so se dogodili v Turčiji v noči od 6. do 7. septembra. Ti incidenti niso bili delo Turkov. Policija in varnostne sile niso napravile svoje dolžnosti. Vendar pa je treba upoštevati položaj, kakršen je bil pred demonstracijami».

Menderes je zatem izjavil, da sta bili tako turško kakor grško mnenje nahujskani zaradi Cipra, ter je pripomnil, da so govorice o predvidevanem pokolu Turkov na Cipru 28. avgusta zelo razburile duhove.

Glede sedanjega položaja v turško-grških odnosih je Menderes izjavil, da so bila v teh odnosih težka obdobja. «Sodili smo, da bo zavezništvo med obema državama predstavljalo novo jamstvo za naš obstoj in smo delovali v tem smislu. Danes naš navdaja isto prepričanje in to izjavljamo pred vami in pred vsem svetom», je zaključil Menderes.

Skupščina se bo ponovno sestala 1. novembra, kakor je bilo že prej določeno.

Atenski vladi je turška vlada poslala noto, v kateri izreka «globoko obžalovanje» zaradi protigrških pogromov v Turčiji, obljublja, da bo sprejela ukrepe za preprečitev ponovitve podobnih dejanj ter ponuja odškodnino vsem žrtvam incidentov.

Grški zunanji minister Stefanopulos je začel danes posvetovanja o Cipru z voditelji večine in opozicije. Po njegovem včerajšnjem razgovoru s Papagosom so objavili poročilo, ki pravi da bo Grčija nadaljevala «z vso svojo energijo in svojim pogumom ter svojim zaupanjem v listino OZN pravično borbo za osvoboditev ciprskega ljudstva». Poročilo poudarja, da se Grčija ni nikoli bala «postaviti se po robu močnejšim nasprotnikom od nje, vsakikrat ko je šlo za čast, za pravičnost in za svobodo». Poročilo pa pripominja, da grška vlada obsoja nasilna dejanja in misli braniti stvar Cipra z miroljubnimi sredstvi v okviru zakonitosti Združenih narodov.

Stefanopulos se je včeraj po razgovoru s Papagosom sestal tudi z ameriškim odpravnikom poslov in se z njim dolgo razgovarjal. Nato je predsedoval seji visokih funkcionarjev svojega ministrstva. Navzoč je bil tudi grški poslanik v Ankari Kallergis. V sredo bo Stefanopulos odpotoval na Krf, kjer se bo sestal s kraljem Pavlom, ki se bo vrnil iz Jugoslavije, ter mu bo poročal o londonskih razgovorih.

Danes je Stefanopulos začel posvetovanja z voditelji večine in opozicije. Voditelja opozicije Markezinis in Venizelos ostro napadata vlado in zahtevata njeno ostavko obtožujoč jo, da na londonski konferenci o Cipru ni vodila učinkovite akcije.

Ciprski guverner sir Robert Armitage je danes z letalom odpotoval iz Londona in se vrnil na Ciper. Govori se, da namerava britanska vlada deportirati nadškofa Makariosa.

Včeraj je prispelo z Malte v Famagosto drugih 900 britanskih vojakov. Skupno je v prejšnjem tednu prišlo na Ciper 1500 britanskih «komandosov», ki so danes že stopili v akcijo proti večji skupini ciprskih Grkov, ki so manifestirali za priključitev h Grčiji.

Zahteve železničarskih sindikatov in notranjih komisij podjetij IRI

Včerajšnji vladni ukrepi: zakonski predlog o dodelitvi petine državnih dobav tržaški mali industriji in obrti; vojaška sodišča bodo pristojna samo za zločine veleizdaje, vohunstva in vojaške sabotaže

(Od našega dopisnika)

RIM, 12. — Iz skopega uradnega poročila o današnji seji vlade posnemamo, da je vlada sprejela zakonski predlog o razširitvi na Trst zakona iz leta 1951, ki je bil doslej veljaven samo za Južno Italijo, in ki zagotavlja tržaški mali industriji in obrti eno petino del in naročil vseh državnih in poldržavnih ustanov. Sklep vlade je vsekakor razveseljiv in pričakuje se, da bo zakonski predlog v kratkem sprejet na sejah obeh delov parlamenta. Predlog se nanaša na državna naročila uniform, pisarniških potrebščin, opreme za javna dela, razna vojaška naročila itd. Kot je znano so bile o teh naročilih v Trstu že ostre polemike, ker so celo tržaške državne in poldržavne ustanove naročale potrebne predmete v drugih pokrajinah. Sprejeti zakonski načrt seveda tega vprašanja ne rešuje, vendar pa ga omiljuje v toliko, v kolikor bodo tržaška podjetja odslej lahko pod istimi pogoji kot podjetja južnih pokrajin sodelovala v natečajih za državne nabave.

Drugi važni sklep današnje vladne seje je bil, naj bodo vojaška sodišča pristojna za sojenje odsluženim vojnim obveznikom samo za zločine veleizdaje, vohunstva in vojaške sabotaže, za vsa ostala kazenska dejanja, vključno žalitev poglavarja države, pa bodo pristojna civilna sodišča.

Na seji pravosodne komisije poslanske zbornice, ki je danes razpravljala o predlogu zakona o pristojnosti vojaških sodišč, je govoril pravosodni minister Moro, ki je obrazložil stališče vlade ter dodal, da se bo udeležil tudi jutrišnje seje komisije, ki bo z razpravo o sodiščih nadaljevalo in da si pridržuje pravico na seji poslanske zbornice predložiti dodatke k zakonskemu predlogu.

Na dolgotrajni vladni seji so razpravljali še o drugih važnih zadevah, o čemer pa uradno poročilo molči.

Glavni odbor železničarskega sindikata CGIL je danes zaključil svoje delo z resolucijo, v kateri je v prvi vrsti rečeno, da je vodstvo sindikata dokazalo razumevanje in zaupanje glede obvez predsednika vlade Segnija o poenotenju plač, sedaj pa pričakuje, da bo prišlo do izpolnitve upravičenih zahtev železničarjev. Te zahteve so: priznanje starostnega napredovanja v znesku 2,5 odst. novih poenotenih plač, zboljšanje nagrade za večjo proizvodnost začenši s 1. julijem 1954, nove plače težakov, pomoč delavcem, čuvajem in mornarjem, sprememba kriterijev glede dodatkov na sedež, 16-odstotno povišanje draginjske doklade upokojencem, izplačilo enkratne vsote na nove poenotene plače in revizija norm o nadurnem delu. Glavni svet je pooblastil odbor, naj stori vse potrebno, da bi bila mirna rešitev vprašanja tega dolgega spora olajšana, hkrati pa poudarja, da bi ponovno odbijanje zahtev prisililo železničarje, da svojo borbo obnovijo.

Prav tako je svet železničarskega sindikata pooblastil odbor, naj nadaljuje svojo akcijo glede ostalih ukrepov, ki jih bo morala vlada v kratkem sprejeti, tako da bi bili čimprej vladni nameni objavljeni, da bi sindikat lahko razpravljal o spremembah, ki jih železničarji zahtevajo. Ti ukrepi so: klasifikacija novih kadrov, nov pravilnik za osebje, nov delovni dekret, reforma podjetja in dr.

Danes so se sestali predstavniki notranjih komisij podjetij IRI vse države, ki so pod predsedstvom tajnika CGIL poslanca Santija in tajništva FIOM razpravljali o položaju svojih podjetji, predvsem pa o sindikalnih pravicah in sindikalnih svoboščinah delavcev tovarn. V zaključni resoluciji, zahtevajo demokratično ureditev delovnih odnosov v vseh podjetjih IRI in v podjetjih, ki jih nadzoruje država, ureditev, ki naj zagotovi delavstvu popolno spoštovanje demokratičnih svoboščin, sindikalnih pravic, delovnih pogodb, zakonov in ustave. Resolucija zahteva dalje, naj parlament čimprej razpravlja o ločitvi podjetij IRI FIM COGNE od Confindustrie. Končno poziva resolucija vlado, naj da pobudo, ki bo omogočila konkretno proučitev vprašanja ob sodelovanju vseh zainteresiranih.

Predsednik Segni se je danes sestal s predsednikom senata Merzagoro, s katerim je razpravljal o dnevnem redu zasedanja senata, ki bo 26. t. m. Segni je novinarjem izjavil, da bo senat najprej razpravljal o konverziji zakona o pooblastilih, ki ga je poslanska zbornica že sprejela, in o kontrataciji valut, nato pa bo senat nadaljeval razpravo o proračunih, ki jih je poslanska zbornica že odobrila. Prvi bo na vrsti proračun obrambnega ministrstva. Segni je dodal, da sta z Merzagoro govorila tudi o reformi senata in o volitvah ustavnih sodnikov.

A. P.

Stanje bančnih depozitov 31. 7. 1955

RIM, 12. — Kot poroča ANSA, so bančni depoziti v italijanskih kreditnih zavodih znašali na dan 31. julija letos 4.694 milijard in 334 milijonov lir, kar je za 221 milijard in 91 milijonov lir več kot 1. januarja t. l.

Norodomova stranka zmagala v Kambodži

Pridobila si je vseh 91 poslanskih mest v parlamentu Stranka se bori za odcepitev od Francije in je v zunanji politiki sprejela načela aktivne koeksistence

PNOM PENH, 12. — Uradno javljajo, da si je stranka bivšega kamboškega kralja Norodoma priborila pri včerajšnjih volitvah vseh 91 sedežev v novi narodni skupščini.

Včerajšnje so bile prve splošne parlamentarne volitve, odkar je bilo v Ženevi podpisano premirje o Indokini. Za zmago sta se borili vladajoča demokratska stranka in stranka narodnih socialistov, ki jo je ustanovil bivši kralj Norodom pred letom dni. Vladajoča stranka zastopa politiko tesnega sodelovanja s Francijo v okviru Francoske unije hkrati pa strogo nevtralnost v mednarodnih zadevah, narodno socialistična stranka pa zahteva revizijo kambodžanske ustave, da bi se Kambodža osamosvojila od zvez s Francijo.

Politični krogi poudarjajo, da se je vpliv narodnih socialistov povečal zlasti, odkar je bivši kralj Norodom obiskal Indijo in so voditelji narodnih socialistov sprejeli načela dejavne koeksistence kot temelj svoje zunanje politike.

Grški kraljevski par na jahti «Jadranka»

BEOGRAD, 12. — Grški kraljevski par je odpotoval danes predpoldne s predsednikom republike in njegovo soprogo na jahti «Jadranka» v Split, kamor bo prispel jutri popoldne. Jahto spremljajo štiri patrolne ladje jugoslovanske vojne mornarice.

Sinoči je grški kraljevski par na Brionih prisostvoval predstavi dokumentarnega filma o svojem prihodu v Beograd in filma o obisku predsednika republike maršala Tita v Indiji in Burmi.

Uspeh razstave vin v Ljubljani

LJUBLJANA, 12. — Na prvi mednarodni razstavi vin, ki se je včeraj končala v Ljubljani, je bilo sklenjenih kupčij za več kot milijardo in 100 milijonov dinarjev. Med največje kupčije spada pogodba o prodaji 300 vagonov jugoslovanskega vina v Belgijo. Zastopniki vzhodnoevropskih držav so se zanimali za možnost povečanja izvoza vina v njihove države.

Aprila novi angleški atomski poskusi

LONDON, 12. — Uradno poročilo naznanja, da bo Velika Britanija v aprilu izvedla na otočju Montebello pri Avstraliji vrsto novih atomskih poskusov. Na istem otočju so leta 1952 preskusili prvo angleško atomsko bombo. Tem poskusom bo prihodnje leto sledila še vrsta drugih na novem preskušališču atomskih izstrelkov, ki ga pripravljajo v Maralingi v osrednji avstralski puščavi.

Predstavnik ministrstva za dobave je pojasnil, da nove poskusne eksplozije ne bodo močnejše od onih, ki so bile že izvedene na otočju Montebello. Znano pa je, da je prva atomska bomba, ki so jo tam preskusili, spremenila v prah fregato, na kateri je bila nameščena, in popolnoma opustošila površino skoraj 36 kvadratnih kilometrov. Predstavnik je dodal, da ne bodo preskusili vodikove bombe, ni pa hotel odgovoriti na vprašanje, ali bo morda preskušen sprožilni mehanizem vodikove bombe, za katero je Anglija že najavila, da jo izdeluje. Osnova sprožilnega sistema. vodikove bombe je navadna atomska bomba, ki daje dovolj visoko temperaturo, da se lahko sproži termonuklearna reakcija.

Otočje Montebello je ob severozahodni obali Avstralije.

Sovjetska delegacija za OZN

PARIZ, 12. — Agencija Tass javlja, da bo sovjetsko delegacijo na zasedanju glavne skupščine OZN, ki se bo začelo 20. septembra, vodil zunanji minister Molotov. Njegov namestnik bo Kuznecov. Ostali člani delegacije bodo sovjetski poslanik v Veliki Britaniji Malik, član prezidija Vrhovnega sovjeta in predsednik akademije znanosti za Litvo Matulis in stalni sovjetski predstavnik v OZN Sobolјev.

BEOGRAD, 12. — Po informacijah Jugopressa bo prihodnji mesec prišlo do gospodarskih razgovorov med Jugoslavijo in LR Kitajsko. Pogajali se bodo za sklenitev rednega trgovinskega sporazuma.

PET AMERIŠKIH SENATORJEV V KREMLJU na razgovoru s Hruščevom in Bulganinom

Senatorji Kefauver, Frear, Malone, Dworshak in Young so obiskali tudi atomsko elektrarno pri Moskvi

MOSKVA, 12. — Pet ameriških senatorjev, ki se mudijo v ZSSR — Kefauver, Frear, Malone, Dworshak in Young — je obiskalo včeraj sovjetsko atomsko centralo, ki je 145 km jugozahodno od Moskve. Ogled atomske elektrarne je trajal dve uri.

Danes sta ameriške senatorje v Kremlju sprejela predsednik sovjetske vlade Bulganin in prvi sekretar CK KP ZSSR Hruščev. Govorili so o kmetijskih vprašanjih, o trgovinskih odnosih in o mednarodni pomiritvi. Dotaknili so se tudi vprašanja Kominforma.

Po razgovoru je demokratični senator Estes Kefauver izjavil novinarjem: «Bila sta zelo prijazna in dala sta nam mnogo informacij.» Dodal je, da je diskusijo večinoma vodil Hruščev, medtem ko je Bulganin smehljaje odobraval njegove besede in jih dopolnjeval s kratkimi komentarji in pogosto tudi s šalami.

Kefauver je med drugim omenil, da imajo ZDA mnogo presežkov kmetijskih pridelkov, medtem ko jih v ZSSR manjka, in vprašal Hruščeva, ali bi bila mogoča blagovna izmenjava med ZDA in ZSSR. Hruščev je odvrnil, da je to ne le mogoče, temveč tudi zaželeno, da pa je netočno ameriško mnenje, da je bila v ZSSR kmetijska kriza; tako se je posejana površina v nekaj letih povečala za 75 milijonov ha. Hruščev je tudi dejal, da ima ZSSR določene surovine in stroje, ki bi lahko zanimali ZDA, in obratno; dodal je, da je ameriški strah pred ukinitvijo omejitev za trgovino s Sovjetsko zvezo «smešen».

Senator Malone je tu zastavil vprašanje, kako je z manganom. Hruščev je odvrnil: «Vi bi radi kupovali od nas mangan in nam dajali v zameno igračke? Ameriški senator je takoj dejal, da ne. Hruščev je nato dejal, da je za ZSSR trgovina ne le gospodarsko, temveč tudi politično vprašanje, kajti razsežna blagovna izmenjava izboljšuje tudi politične odnose med državami.

Kefauver je omenil tudi vprašanje cenzure v ZSSR in Hruščev mu je odvrnil: «Vemo, da je pri nas mnogo tujih novinarjev in storili smo že mnogo, da bi omilili našo cenzuro; vendar ni mogoče opraviti vsega čez noč. Upamo pa, da bo 27. oktobra v Ženevi mogoče doseči dobre rezultate tudi na tem področju». Kefauver je izjavil novinarjem, da ima vtis, da se cenzura v ZSSR polagoma ukinja, nekateri drugi senatorji pa so izrazili nasprotno mnenje.

O vprašanju Kominforma pa je Hruščev dejal: «ZSSR ni država, ki daje ukaze drugim državam. Mi ne poskušamo diktirati notranjega sistema drugih držav. Zadovoljni smo s svojim sistemom; vemo, da ste tudi vi zadovoljni s svojim in ne moremo vas prepričati, kot tudi vi nas ne morete prepričati».

Govorili so tudi o političnih strankah v ZDA in Hruščev je dejal: «Tudi z mikroskopom se mi ne posreči videti posebne razlike med republikanci in demokrati». O propagandistični kampanji «Glasu Amerike» pa je sekretar CK KP ZSSR dejal: «Med svojim potovanjem po ZSSR ste nedvomno videli, da «Glas Amerike» ni prepričal mnogo ljudi».

SPOMINSKI DNEVI

Na današnji dan 1. 1943 so partizanske enote zavzele Turjak.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Danes, TOREK 13. septembra Virgilij, Zremir
Sonce vzide ob 5.38 in zatone ob 18.25. Dolžina dneva 12.47. Luna vzide ob 1.03 in zatone ob 16.0
Jutri, SREDA 14. septembra Notburga, Znanoslav

VČERAJ NA SESTANKU PREDSTAVNIKOV POLITIČNIH SKUPIN V OBČINSKEM SVETU

Soglasno izdelana resolucija o vprašanjih tržaškega pomorstva

Resolucija bo v kratkem predložena občinskemu svetu - Potreben je odločen nastop vseh tržaških političnih in gospodarskih forumov

Včeraj zvečer so v občinski palači načelniki političnih skupin v tržaškem občinskem svetu soglasno izdelali resolucijo o vprašanju tržaškega pomorstva. Resolucija bo v kratkem predložena na glasovanje občinskemu svetu.

Toliko uradna vest občinskega odbora, ki pa ne pove kdaj bo po — zelo dolgem odlašanju — končno le sklican tržaški občinski svet, da prične razpravljati o akciji za obrambo tržaškega pomorstva. Značilno je, da v Genovi ni bilo treba dolgotrajnih zakulisnih razgovorov še manj pa večtedenskega čakanja, da so ostro protestirali pod vodstvom svojega župana proti izgubi samo dveh ladij, pa čeprav ima njih pristanišče najvišjo tonažo vpisanega ladjevja v Italiji.

Trstu pa obljubljeni ladji «Asia» in «Victoria» pomenita mnogo več, saj bi bili to prvi res moderni ladji nekoliko večje tonaže, s katerimi po vojni razpolaga tržaško pristanišče in ki bi omogočili otvoritev življenjsko pomembne redne proge proti Daljnemu vzhodu. Izredna zaspanost vseh tržaških odgovornih krogov in med njimi še posebej tržaškega občinskega odbora je zaradi tega vredna vse obsodbe.

Vendar ne gre v sporu med Trstom in Genovo samo za ti dve ladji, temveč za dokončno rešitev vprašanja tržaškega pomorstva. Mnogokrat smo že objavili uradne podatke, ki dokazujejo, da je Genova po vojni pobrala vse ladjevje državnih pomorskih družb in med tem ladjevjem tudi 94.000 ton ladij zgrajenih v Trstu s pomočjo tržaškega conskega proračuna in s pomočjo tržaškega fonda ERP.

Trst sedaj upravičeno zahteva, da se mu vrne vsaj del tega ladjevja in med njim na prvem mestu motorni ladji «Asia» in «Victoria». Istočasno pa je treba tudi rešiti v okviru medministrske komisije CIR vprašanje ostalega ladjevja in drugih rednih pomorskih prog iz Trsta.

Za rešitev teh vprašanj pa predstavlja še tako dobra in še tako soglasna resolucija tržaškega občinskega sveta le kaj skromen prispevek. Potrebna je odločnejša akcija vsega tržaškega prebivalstva. Praktične izkušnje ob rotacijskem fondu jasno govore, da lahko samo taka odločna akcija doseže tudi uspeh.

Genova je v tej zvezi že dala dober zgled, saj so se na protestno zborovanje zbrali ligurski parlamentarci, predstavniki oblasti in gospodarskih kategorij.

V Trstu pa ne gre samo za rešitev vprašanja pomorstva, temveč mora ne samo občinski svet, temveč tudi vse gospodarske organizacije zavzeti odločno stališče in pokreniti odločno akcijo za rešitev tudi drugih nič manj perečih in pomembnih vprašanj. Med njimi je sedaj na prvem mestu vprašanje tržaškega sodelovanja pri mednarodni konferenci o tržaškem pristanišču. Pomembno je tudi vprašanje integralne proste cone o katerem bo vlada pričela razpravljati v kratkem, saj bo posebna vladna komisija kmalu predložila rezultate proučevanja.

Za olajšanje avto-tranzita med Trstom, Avstrijo in FLRJ

V Veroni je bilo od 9. do 11. septembra mednarodno zasedanje o mednarodnih tovornih avtomobilskih prevozih. Na zasedanju je bil prisoten tudi dr. Bruno Barison podtajnik tržaške trgovinske in inustrijske zbornice, ki je podčrtal potrebo po olajšanju avtomobilskih prevozov med Trstom in avstrijskim zaledjem. V tej zvezi je predstavnik tržaške trgovinske zbornice predlagal potrebo po obojestranski ukinitvi ministrskih dovoljenj za vstop tujih tovornih avtomobilov na ozemlje, kot tudi uveljavitvi enotnih fiskalnih mer in možnosti za povratek brez plačila taks.

Na zasedanju so ob zaključku dela izglasovali predlog, da domači odgovorni organi poskrbe za ustvaritev potrebnih mednarodnih dogovorov, ki bi olajšali avtomobilski tranzit med jadranskimi pristanišči in Avstrijo ter Jugoslavijo.

Prednostne lestvice za slov. srednje šole

Šolsko skrbništvo v Trstu sporoča, da so do 21. septembra 1955, med 10. in 13. uro, na Slovenski višji realni gimnaziji v Trstu v Ulici Lazzaretto Vecchio št. 9-II, na vpogled dokončne in izvršne prednostne lestvice za podelitev poverjenih in nadomestnih mest na slovenskih srednjih šolah za šolsko leto 1955-56.

Sindikalno zborovanje na Trgu Giuliani

Jutri ob 19.30 bo na Trgu Giuliani pri Sv. Jakobu sindikalno zborovanje, na katerem bo tajnik Delavske zveze Ernesto Radich govoril o stališču svoje sindikalne organizacije do bližnjih volitev tovarniških odborov v CRDA, Aquili in Esso Standard.

Zaradi slabega vremena odložen koncert v Šempolaju

Tradicionalni koncert v Šempolaju, ki bi moral biti preteklo nedeljo, je bil na sam dan prireditev odpovedan zaradi slabega vremena. Koncert bo prihodnjo nedeljo.

LONGO V MILJAH

Kaj je in kaj ni povedal namestnik glavnega tajnika KPI

V nedeljo je obiskal Trst ugledni voditelj KP Italije, namestnik njenega glavnega tajnika, Luigi Longo, ki je imel popoldne daljši politični govor v gledališču «Verdi», ker zaradi slabega vremena ni bilo mogoče prirediti napovedanega zborovanja pred večjo množico na prostem. Voditelja KPI je predstavil Vittorio Vidali, ki se tudi tokrat besedi «baratto», katera se paè ni skladala z vsebino Longovega govora, ni mogel izogniti in ki je verjetno med govorom razmišljal o zunanji avtokritiki, ki bi jo bil moral opraviti prav na Longov poziv, ko je pred meseci tako bolestno kriknil, da se s Hruščevo izjavo o krivdi kominformovskega napada nad Jugoslavijo ne strinja.

Longo je skoro ves svoj govor posvetil sedanji politični situaciji v Italiji, pri čemer je dejal, da je bilo pričakovati od Segnijeve vlade prenehanje diskriminacije, ki jo je bil uvedel Scelba. Namesto izpolnitve te obljube pa imamo opravka z odvzemom prostorov konviktu «Rinascita» v Milanu, s škandalom sojenja novinarjev pred vojaškimi sodišči, vse vladne stranke so pod ameriškim pritiskom, italijanska politika je v krizi itd. Ko je kritiziral vladno zunanjo politiko ji je očital, da ni sposobna osamosvojiti dežele niti tako kot sta to storili sosednji republiki Jugoslavija in Avstrija.

Nato je govornik zelo obširno razložil, kaj misli vodstvo njegove stranke z «usmeritvijo na levo», ki je že dolgo mesecev geslo KPI in PSI. Pri tem je dejal, da oni, ki svetujejo večjo avtonomijo PSI od KPI, ali kot je dejal, ki «pravijo da pakt o enotni akciji med komunisti in socialisti preprečuje socialistično alternativo», ne bi hoteli začeti z novo politiko, temveč bi nudili Krščanski demokraciji namesto razmajanih socialdemokratskih sil, nove nadomestne sile za nadaljevanje klerikalne konservativne politike, pri čemr je Longo očitno mislil na stališče Neodvisne socialistične zveze, vendar pa ni za svojo trditev — po našem mnenju — nudil nič prepričljivega dokaza.

Za tržaške razmere je bil zelo pozitiven tisti del Longovega govora, v katerem je poudaril potrebo po dobrih odnosih z vsemi sosednimi državami, predvsem z zalednimi, v prvi vrsti pa z Jugoslavijo in Avstrijo, obsodil je vladno politiko v Trstu, katere posledica je množično izseljevanje v Avstralijo in zahteval takšne vladne ukrepe, ki bodo zadostili vsemu prebivalstvu. Pozval je na enotnost tržaške delavce in demokrate, Italijane in Slovence, ki bodo tako prispevali k zbližanju med vsemi narodi, zlasti pa z jugoslovanskim ljudstvom, ki «z vseh strani obkroža vaše ozemlje». Prav ob tem stavku bi bilo zelo logično, da bi voditelj KPI grajal Vidalijevo politiko protijugoslovanske mržnje, katere posledica je bila zapustitev Miljskih hribov v lanskem oktobru, saj bi na podlagi določb videmskih dogovorov vsi miljski izseljenci lahko stanovali doma in hodili delat v Trst ali Milje. Prav bi bilo, če bi bil Longo povedal, ali je tudi njegovo stališče do videmskih dogovorov tako negativno kot je Vidalijevo. No, mogoče pa sta o tem govorila, ko sta obiskala mejo, Sv. Barbaro, Campore in Križ.

Še en sprejem na čast kontraadmiralu H. Martinu

Predstavnik Velike Britanije v Trstu S. A. Lockhard je priredil sinoči sprejem na čast kontraadmiralu Martinu Hollandu in častnikom enot britanske sredozemske flote, ki so zasidrane v tržaškem pristanišču. Sprejema so se udeležili podtajnik zunanjega ministrstva Folchi in podtajnik ministrstva za javno šolstvo Scaglia ter najvišji tržaški civilni in vojaški predstavniki.

○ **Gen. Gianani**, ki odhaja na novo službeno mesto, je bil včeraj na poslovilnem obisku pri vladnem gen. komisarju dr. Palamari. Skupaj z njim je bil pri gen. komisarju tudi poveljnik divizije Folgore gen. Negroni, ki se je mudil v našem mestu.

IZPRED PRIZIVNEGA SODISCA

Potrjena kazen nasilnemu pijancu

Sodniki prizivnega sodišča niso mogli ugoditi prizivu 24-letnega Ignazia Di Lernia iz Ul. Rigutti. Okrajno sodišče ga je namreč 8. junija letos obsodilo na 8 mesecev zapora zaradi žalitve policiskega funkcionarja in na 3 mesece pripora zaradi pijanosti. Dokazi o njegovi krivdi so bili tako jasni, da so mu sodniki prizivnega sodišča potrdili prvotno obsodbo in ga obsodili na povečane sodne stroške.

Kaj je Di Lernia napravil, da so ga tako obsodili? Letos maja je v družbi prijateljev, ki so bili vsi več ali manj pijani, odšel v gostilno «Alla Rivetta» v Ul. Romagna, kjer je zahteval od gostilničarja vino. Ta pa ga je zavrnil, češ da vinjenim ne sme postreči. To je Di Lernio razburilo. Z enim samim zamahom je vse kozarce, ki so bili na prodajni mizi, vrgel na tla in s tem povzročil lastniku 1.200 lir škode.

Nekaj minut zatem sta bila na mestu policijski podčastnik in neki agent, ki sta suroveža odpeljala. Ker pa jima ni hotel slediti ga je podčastnik prijel za roko in s tem «užalil» mladeniča, ki ga je ostro nadrl, češ naj ga izpusti, ker noče, da bi se ga kdo dotaknil. V nasprotnem primeru, je zagrozil Di Lesnia, mu razbije obraz.

Taka groba žalitev je bila za agenta dovolj. Prijela in odpeljala sta ga zaradi tega najprej v bolnišnico, kjer so mu ugotovili vinjenost in nato na poveljstvo. Tu je mladenič prosil, da bi mu dovolili na stranišče, kar so mu tudi ugodili. S tem pa so agenti zagrešili precejšnjo napako: Di Lernia se je namreč v stranišču porezal po zapestju z britvico, ki jo je imel skrito v denarnici. Zopet je moral v bolnišnico kjer so mu zdravniki nudili potrebno pomoč in ga nato odslovili. Med zasliševanjem je ranjeni mladenič zanikal, da bi hotel izvršiti samomor ter se izgovoril, da se je porezal po zapestju z edinim namenom, da se reši zapora. Kakor je sam takoj ugotovil, mu policija ni ugodila in ga poslala v Koroneo, kjer je ostal do razprave in bo moral ostati še nadalje, dokler ne prestane kazni.

Preds.: Ostoich; tož.: Pascoli; zapisn.: Magliacca.

Vpisovanje otrok v otroške vrtce

Županstvo sporoča, da se bo vpisovanje otrok za sprejem v občinske otroške vrtce začelo v ponedeljek 19. septembra. Pri vpisu je treba predložiti rojstno potrdilo, potrdilo o cepljenju proti kozam in davici ter zdravniško potrdilo za oči.

V otroške vrtce se sprejemajo otroci, ki so na dan vpisa dopolnili 3 leta starosti.

VREME VCERAJ

Najvišja temperatura 25, najnižja 18.8, ob 17. uri 23.6, zračni tlak 1014.4 v upadanju, veter 8 km vzhod-jug-vzhod, vlaga 62 odstot., nebo oblačno, morje skoraj mirno, temperatura morja 22.8 stopinj.

NOCNA SLUZBA LEKARN

Alabarda, Ul. Istria 7; Leitenburg, Trg S. Giovanni 5; Praxmarer, Trg Unità 4; Prendini, Ul. Vecellio 24; Harabaglia v Barkovljah in Nicoli v Skednju.

KRITIKE IN POROČILA

II. nedeljski simfonični koncert v «Verdiju»

Popularni Čajkovskega klavirski koncert v b-molu in mladi pianist Fabio Peressoni sta pritegnila preteklo nedeljo številno občinstvo v gledališče «Verdi». Poleg Čajkovskega je spored obsegal še Vivaldijev Koncert v C-duru, posvečen «prazniku sv. Lovrenca», priljubljeno Beethovnovo Pastoralno simfonijo in kot novost Bartolozzijev «Il sentimento di sogno» za sopran in orkester.

Sedemnajstletni pianist, ki se je že lansko leto izkazal kot solist v Lisztovem klavirskem koncertu, je tehnično dobro pripravljen in za svoja leta preseneča s smiselnim muzikalnim podajanjem. Malenkostne pogreške zlasti tehnične narave sicer ne moremo šteti za zlo, saj je mladi glasbenik šele na začetku svojega umetniškega vzpona. Popularni romantični koncert, ki poleg resničnih muzikalnih vrednot vsebuje tudi cenene efekte, a je še vedno ljubljenec današnje koncertne publike ter skromen mladeničev nastop sta povzročila burne ovacije občinstva ter mladega umetnika prisilila, da je izven sporeda dodal še Schubertov Impromptu v C-duru.

Florentinec Bartolozzi uveljavlja v svoji skladbi najmodernejša izrazna sredstva, ki se sicer prilegajo Ungarettijevi pesnitvi, a bi v rokah večjega mojstra dosegla prepričljivejši učinek. Nehvaležen solistični part je našel v sopranistki Renati Ferrari Ongaro inteligentno, muzikalno pevko.

Beethovnova Pastoralna simfonija «Himna prirodi» je z opisovanjem prirode in podeželske idile dosegla pri najširših krogih silno popularnost ter jo na splošna smatrajo kot primer programske glasbe, dasi skladatelj sam svari pred takim pojmovanjem z besedami: «Prej izraz občutja kakor slikanje» ter mu je bil glavni namen opisati duševno stanje, ki ga prevzame lepota prirode. Dirigent Federico de Sanctis je lepo plastično izoblikoval posamezne stavke ter dosegel lepe zvočne učinke, dasi slogovno ni povsem sledil beethovnijanski tradiciji.

Uvodoma je orkester stilno brezhibno, briljantno odigral Vivaldijev Koncert, pri katerem sta se kot solista lepo uveljavila člana orkestra violinist Pavovich in čelist Viezzoli.

— r

Ljudska prosveta

POUK GLASBE V BARKOVLJAH

Pod okriljem Prosv. društva v Barkovljah se bo nadaljeval pouk glasbe tudi letos. Vpisovanje lanskih in novih gojencev bo danes, 13. septembra, na sedežu Prosvetnega društva v Franklovem pri Gregoriču, od 17. do 18. ure.

PD «I. Cankar». Društveni odbor vabi vse pevce in pevke (nove in stare) na pomenek o reorganizaciji pevskega odseka. Sestanek bo danes 13.9.1955 ob 20. uri v društvenih prostorih Ul. Montecchi štev. 6-IV.

KINO

Italia. 16.30: «Falworthski grb», J. Leigh.
S. Marco. 16.00: «Nahajamo se v pasaži», S. Loren.
Kino ob morju. Danes zaprto.
Moderno. 16.30: «Tatovi koles», V. De Sica.
Savona. 15.30: «Quo vadis», R. Taylor.
Viale. 16.00: «Afriški zaklad», H. Bogart.
Vittorio Veneto. 15.30: «Dekle z dežele», G. Kelly.
Azzurro. 16.00: «Vklenjene duše», M. Morgan.
Belvedere. 16.00: «Tajni sokrivec», J. MacCrea.
Marconi. 16.30: «Kruh, ljubezen in ljubosumnost», V. De Sica.
Massimo. 16.30: «Gospodične s št. 04», A. Lualdi.
Novo cine. 16.00: «Smrt trgovskega potnika», F. March.
Odeon. 16.00: «Ljubosumnost», E. Crisa.
Radio. 16.00: «Čarodej Houdini», T. Curtis.
Venezia. 16.00: «Pokol v Fort Apachu», J. Wayne.
Skedenj. 18.00: «Vojna spolov».
Kino na Opčinah. 18.00: «Ko si poleg mene», M. Schell, O. W. Fischer.

POLETNI KINO

Arena dei fiori. 20.00: «Popoln zločin», R. Milland.
Ariston. 20.30: «Kolodvor Termini», J. Jones, M. Clift. Mladoletnim prepovedano.
Garibaldi. 20.15: «Kraljica Far Westa», B. Stanwyck.
Paradiso. 19.30: «Cartoucheove pustolovščine», M. Serato.
Parco delle rose. 20.00: «Irma gre v Hollywood», D. Martin.
Ponziana. 20.00: «Rojena za ljubezen», E. Williams.
Rojan. 19.45: «Sovraštvo zadene dvakrat», R. Roman.
Secolo. 19.30: «Čudaški Mister Jones», R. Skelton.

KINO

Rossetti. Zaprto zaradi počitnic.
Excelsior. 16.00: «Kajnova hčerka», J. Ferrer, J. Allyson.
Fenice. 15.00: «Srebrna čaša», V. Mayo, A. M. Pierangeli.
Nazionale. 16.00: «Znamenje z dimom», D. Andrews, P. Laurie.
Filodrammatico. 16.30: «Burmanski pustolovec», B. Stanwyck, R. Ryan.
Supercinema. Zaprto zaradi obnove.
Arcobaleno. 16.00: «Tiho... streljajo», E. Constantine, M. Britt.
Astra Rojan. 16.00: «Angelitos negros», P. Infante, E. Guin.
Capitol. 16.00: «Dekle z dežele», G. Kelly, W. Holden.
Cristallo. 16.00: «Cirkus čudes».
Grattacielo. 16.00: «Komu zvoni» I. Bergman.
Alabarda. 16.30: «Dolina kraljev», R. Taylor.
Ariston. 16.00: «Kolodvor Termini», J. Jones, M. Clift. Mladoletnim prepovedano.
Armonia. 15.00: «Dvor kralja Artuja», B. Crosby.
Aurora. 16.00: «Nilska princesa», M. Rennie.
Garibaldi. 15.30: «Kraljica Far Westa», B. Stanwyck.
Ideale. 16.00: «Bobnenje bobnov», A. Ladd.
Impero. 16.00: «Dogaja se septembra», J. Fontaine.

RADIO

TOREK, 13. septembra 1955

TRST POSTAJA A

11.30 Zabavna glasba; 12.00 Kraji in ljudje; 12.10 Za vsakogar nekaj; 12.45 Kulturni oozornik; 12.55 Dalmatinski motivi; 17.30 Pesna čajanka; 18.00 Delius: Koncert za violino in orkester; 18.24 Borodin: Poloveški plesi; 18.40 Koncert baritonista Marijana Kosa; 19.00 Priljubljene melodije preteklih dni; 19.15 Radijska univerza; 19.30 Pestra glasba; 20.00 Sport; 20.05 Južnoameriški odmevi; 20.30 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Alan Thocubill: «Pozabljeni elementi», rad. igra; 22.30 Iz operetnega sveta; 23.00 Večerni ples.

TRST I.

11.45 Fauré: Kvartet v c-molu za klavir in godala; 16.45 Glasba iz filmov in revij; 17.15 Godba na pihala; 21.05 Mario Zafred: Tretja simfonija - «Kraška pesem».

KOPER

Slovenska poročila: 6.30, 7.45, 13.30, 14.30, 19.30 in 23.30
Hrvatska poročila: vsak dan ob 20.20
Italijanska poročila: 6.15, 12.30 19.00 in 23.00.

6.00 Jutranja glasba; 6.40 Jutranja glasba; 7.00 Koledar - vremenska napoved - napoved časa; 7.05 Glasba za dobro jutro; 7.25 L. Kuntarić: «Opatija divna»; 7.30 Za naše žene; Ritmi in pesmi; 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Kulturno življenje na Primorskem; Skladbe Matija Tomca in R. Simonitija poje komorni zbor Radia Zagreb; 17.20 Poulične pevke; 17.45 Kratek koncert s slavnimi dirigenti; 18.00 Izza strani; 19.15 Sport; 19.30 Radijski dnevnik; 20.00 Popularne francoske melodije; 20.30 G. Verdi: «Ernani», opera v 4 dejanjih.

SLOVENIJA

327.1 m, 202.1 m, 212.4 m
Poročila ob 5.00, 6.00, 12.30 15.00 17.00 in 22.00.
12.00 Opoldanski spored glasbe; 13.10 Pester spored ... ne in solistične glasbe; 14.00 ... horski fantje pojo ...; 15.15 Želeli ste — poslušajte; 16.00 Utrinki iz literature; ... šan Djurović: Zapiski ... svetu opernih melodij; 18.10 Zdravstveni nasveti; ... Ženski vokalni kvartet; ... Sportni tednik; 19.00 Za... glasba; 20.00 Venček slovenskih narodnih pesmi; 20.40 S... gruzinskih skladateljev; ... pianist Marijan Lipovšek; ... Radijska igra - Norman Co... Brez naslova (ponovitev); ... Lepe melodije.

TELEVIZIJA

17.30 Italijanski ...; 18.00 Za žene; 21.15 Film «... naši starši».

Z OBISKA TRŽAŠKE DELEGACIJE NA DUNAJSKEM VELESEJMU

Razgovori tržaških delegatov z avstrijskimi gospodarskimi predstavniki

Dunajski podžupan Honay in minister Platzer, ki bo vodil avstrijsko delegacijo na konferenci za tržaško pristanišče, poudarila vlogo Trsta za Avstrijo

Na 62. dunajskem jesenskem velesejmu sodeluje tudi Trst s svojo razstavo v okviru italijanske kolektivne razstave, ki jo je organiziral institut za zunanjo trgovino v Rimu. Trst je razstavil vrsto fotografij, fotomontaž, diagramov in statistik, da prikaže avstrijskemu tržišču važnost tržaške luke za podonavsko gospodarstvo ne le glede tranzita blaga, marveč tudi iz industrijskega, trgovskega in turističnega stališča. Izčrpna statistična dokumentacija prikazuje avstrijskim obiskovalcem številne usluge, ki jih nudi naše pristanišče, skozi katerega gre velik del avstrijskega prometa v prekomorske dežele.

Tržaško delegacijo, ki jo vodi podžupan ing. Visintin, sestavljajo kap. Ant. Cosulich, predsednik trgovinske zbornice, dr. Rodolfo Bernardi, generalni ravnatelj Javnih skladišč, dr. Romano Caidassi, predsednik zveze špediterjev, g. Janitti, predsednik zbornice za pospeševanje prometa med Avstrijo in Trstom, g. Hoenig za tržaški Lloyd, g. Carlo Padoa, predsednik centra za gospodarski razvoj Trsta, ing. Sospisio, predsednik tržaškega velesejma in drugi.

Takoj po uradni otvoritvi velesejma je v nedeljo zjutraj obiskal tržaški paviljon kancler Raab in druge vladne in gospodarske osebnosti. Visoki gosti so pohvalili tržaško razstavo, izrazili Trstu svoje simpatije in zaupanje, da bo Trst zopet prevzel vse funkcije, ki mu pripadajo v trgovskem posredovanju med Podonavjem in čezmorskimi deželami.

Včeraj je delegacijo sprejel dunajski požupan Karl Honay, se zahvalil za obisk in tržaško udeležbo na velesejmu in poudaril tesne vezi med avstrijskim gospodarstvom in tržaškim pristaniščem. Orisal je gospodarsko in kulturno vlogo Dunaja in poudaril njegov značaj mostu med Zapadom in Vzhodom. Ing. Visintin se je zahvalil svojemu dunajskemu kolegi ter poudaril duhovno in politično sorodnost med Avstrijo in Trstom.

V imenu tržaških gospodarskih krogov je spregovoril kap. A. Cosulich, ki je poudaril trajno izboljšanje tržaških pristaniških naprav.

Dunajski požupan je ob koncu sprejema izročil vodji tržaške delegacije lepo darilo.

Kasneje so tržaški delegati ločeno obiskali pooblaščenega ministra Platzerja, ki bo vodil avstrijsko delegacijo na konferenci za tržaško pristanišče, voditelje avstrijske zveze špediterjev, železnic, predsednika in generalnega tajnika trgovinske zbornice in druge.

Sinoči je italijanski veleposlanik na Dunaju Corias priredil na čast tržaške delegacije in delegacije iz Padove sprejem, katerega so se udeležile tudi številne osebnosti dunajskega javnega življenja. Med gosti so bili dunajski podžupan, predsednik dunajskega velesejma, in druge osebnosti.

* * *

Avstrijsko zunanje ministrstvo je včeraj sporočilo, da je Avstrija sprejela uradno povabilo k udeležbi na mednarodni konferenci o tržaškem pristanišču, ki bo sredi novembra v Rimu in katere se bodo udeležile še Italija, Jugoslavija, Zahodna Nemčija, Madžarska, Češkoslovaška in Švica.

Motorist podrl starko

Okoli 14. ure so včeraj sprejeli na I. kirurški oddelek splošne bolnišnice 75-letno Marijo Sirk por. Magajna iz Sv. Križa 121, kateri so zdravniki ugotovili več poškodb po vsem telesu, ozdravljivih v 10 do 15 dneh. Poškodovanka ni vedela povedati, kje se je ponesrečila, ker se ne spominja ničesar. Njena sovaščanka, 41-letna Maria Bisin iz iste vasi št. 110, ki jo je spremila v bolnišnico, pa je povedala, da je Sirkovo povozil neki motociklist, ko je hotela prekoračiti cesto, ki vodi proti Proseku. Dodala je, da so vozača motornega kolesa, ki je povzročil nesrečo, identificirali lokalni karabinjerji.

V VELIKI DVORANI TRŽAŠKE UNIVERZE

Včeraj svečana otvoritev kongresa evropskih univerz

Otvoritve so se udeležili predstavniki oblasti in konzularni predstavniki v Trstu - Podtajnik za zunanje zadeve o vlogi Trsta

Včeraj dopoldne je bila v veliki dvorani tržaške univerze svečana otvoritev prvega kongresa evropskih univerz. Na svečanosti so bili prisotni predstavniki oblasti in med njimi generalni komisar Palamara, podtajnik za zunanje zadeve italijanske vlade Alberto E. Folchi, številni profesorji tržaške univerze z rektorjem Ambrosinijem na čelu. Prisotni so bili tudi vsi tuji konzularni predstavniki in med njimi: predstavnik angleške vlade Lockart, švicarski konzul Manz, jugoslovanski generalni konzul Mitja Vošnjak, predstavnik Francije Barbier in predstavnik ZDA Wheeler.

Otvoritveno svečanost je začel rektor tržaške univerze z daljšim govorom, v katerem je podal najprej nekoliko zgodovine tržaške univerze, nato pa je nadaljeval svoja izvajanja o pojavu evropeizma, ki ustvarja tudi med univerzami stike in solidarnost, ki ni vezana izključno samo na področje znanstvenih izmenjav med posameznimi disciplinami, temveč dosegajo tudi širše forme sodelovanja.

Po tem govoru je prevzel predsedniško mesto na otvoritveni svečanosti prof. Ruiz, predsednik akademije Lincei, ki je v kratkem govoru poudaril «evropski patriotizem» in nato prebral pozdravne brzojavke številnih predstanikov vlad evropskih držav.

Predstavnik italijanske vlade, podtajnik ministrstva za zunanje zadeve Folchi, je v pozdravnem govoru omenil dve slični konferenci v Ženevi in zaključil z zagotovilom, da postane Trst sedaj nova vez med Vzhodom in Zahodom, kot je bil nekdaj vzrok za nasprotja.

Kongres sta nato pozdravila še predstavnik francoske vlade M. Cappelle in belgijski senator Van Remoortel.

Že dopoldne sta bila dva uradna referata. Prvi je govoril Franco Mouskhely, predsednik pripravljalnega odbora kongresa in profesor prava univerze v Strassbourgu, ki je poudaril slabo kooperacijo med delom različnih znanstvenih ustanov, ker manjka skupni koncept sveta in ker ni dovoljne kooperacije. Anglež Fogarty pa je nato podrobno opisal socialno, politično in tehnično obeležje različnih evropskih univerz.

Popoldne sta govorila prof. Dempf, docent univerze v Saaru in prof. Michaud. Prvi je govoril o nevarnosti specializacij in nujnosti soglasja med potrebami profesionalnega in duhovnega življenja. Docent Michaud pa je podčrtal, da je treba razširiti obzorje profesorjev in docentov v evropskem smislu, za kar je potrebno razvijati spoznanje tako geografskih, kot psiholoških, zgodovinskih in drugih dejstev.

Na prvem kongresu evropskih univerz sodeluje 140 delegatov iz 16 evropskih dežel. Delo kongresa se bo razvijalo v številnih sekcijah ter je temeljito pripravljeno. Prvič v Trstu namreč delujejo na tem kongresu posebne naprave tako, da prevajalci istočasno prevajajo vse govore na štiri jezike (italijanskega, francoskega, angleškega in nemškega).

IZ KOPRA

Smrtna žrtev prometne nesreče pri Kopru

Danes dopoldne je postal žrtev pometne nesreče Ivan Hrvatin iz Puč, uslužbenec zadružnega podjetja Fructus v Kopru. S svojim motornim kolesom se je pri avtobusni postaji ob začetku mosta pri Sečovljah zaletel v Matildo Martinčičevo iz Sečovelj v trenutku ko je izstopila na desni strani iz avtobusa in hotela prečkati cesto. Ivan Hrvatin je bil zaradi močnega udarca na mestu mrtev. Matilda Martinčič pa je dobila hude telesne poškodbe in so jo odpeljali v izolsko bolnico. Preiskava je v teku.

NEKAJ STATISTIKE IZ KRIMINALITETE V AVGUSTU

SKORAJ 700 OSEB JE IMELO v avgustu opravka s policijo

Največ jih je bilo prijavljenih sodišču zaradi povzročitve telesnih poškodb in zaradi pijanosti - Le malo težkih prekrškov

V avgustu je policija prijavila sodišču eno osebo zaradi umora (jugoslovanskega begunca, ki je ubil pri Codroipu trgovca De Tina), 2 osebi zaradi nenamernega umora kot posledica prometne nesreče, enega zaradi posiljevanja, 31 oseb zaradi namerne in 165 zaradi nenamerne povzročitve telesnih poškodb, 3 zaradi vdiranja v tuje stanovanje, 4 zaradi groženj, 5 zaradi slabega ravnanja z družino, 1 zaradi žalitve državne in oboroženih sil, 1 zaradi motenja verskih obredov, 12 zaradi žalitve javnih funkcionarjev, 4 zaradi odpora do funkcionarjev, 7 zaradi spolzkih dejanj, 2 zaradi simulacije in 1 zaradi posesti orožja. Nadalje je policija prijavila sodišču 43 oseb pod obtožbo tatvine, 4 zaradi prevare, 6 zaradi nedovoljenega prisvojevanja, 4 zaradi ponarejvanja, 7 zaradi nakupa ukradenega blaga, 5 zaradi namerne insolventnosti, 1 zaradi poškodovanja, 85 zaradi pijanosti in končno 5 oseb zaradi prosjačenja.

Policijske oblasti so aretirale na podlagi zapornih nalogov 39 oseb, 215 pa kaznovale z globo.

Kvestura je tudi poslala v poboljševalnice 4 mladoletnike, 6 pa jih je ponovno izročila družinam. Predlagala pa je sprejem 7 mladoletnikov v poboljševalnico ter izrekla ukor 8 staršem. Za 3 mladoletnike, ki so brez oskrbe, je tudi predlagala sprejem v kak zavod.

Policija za nadzorstvo morale je aretirala 7 prostitutk, medtem ko so jih 205 zdravniško pregledali. Dve so poslali z izgonskim listom v rojstni kraj. Končno so policijske oblasti zaplenile 239 izvodov raznih reviji z nemoralno vsebino. Agentom je v teku meseca uspelo odkriti ukradenega blaga v vrednosti 15.000.000 lir.

PRERAČUNANI OBISKI DVEH PREMETENIH NEPRIDIPRAVOV

Med obiskovanjem prijatelja sta mu kradla denar iz žepa

Pri treh obiskih sta spečemu prijatelju ukradla 33.000 lir

Po polnoči 2. t. m. je 37-letni Mario Vicentin iz Ul. S. Zaccaria 5 na poti domov srečal 17-letnega Giordana C. in po kratkem razgovoru sta se zmenila, da bosta napravila z Vicentinovim motorjem majhen izlet po mestu. Kasneje sta se zmenila za sestanek, ki bi moral biti naslednji večer. Toda popoldne je Giordano C. odšel v Vicentinovo stanovanje, da bi odpovedal sestanek, ker je bil zadržan. Ko je pozvonil, je vrata odprla Vicentinova teta, ki je dejala, da nečak spi, toda ker je mladenič vztrajal na tem, da mora videti prijatelja, ga je spustila v njegovo sobo. Giordano C. je na obešalniku zagledal Vicentinove hlače, potegnil iz žepa listnico in vzel iz nje 20.000 lir. Ker se je Vicentin medtem dvignil iz postelje, se je z njim še nekaj časa razgovarjal, nato pa odšel.

Dne 6. t. m. se je Giordano C. vrnil skupaj s svojim prijateljem Claudiom M. Tudi tokrat je vrata odprla Vicentinova teta, ki je šla obvestiti nečaka, da je dobil obisk. Med časom, ko je ženska odšla v sobo, je Giordano C. ponovno potegnil iz hlačnega žepa obešenih hlač listnico in iz nje vzel edinih 25 lir. Ko je teta prišla nazaj, je dejala, da nečak spi in da ga zato noče buditi. Dva dni kasneje sta se Giordano C. in Claudio M. zopet vrnila ter zahtevala razgovor z Vicentinom. Toda ženska ni hotela zbuditi svojega nečaka, zato pa je Giordano C. prosil, da bi mu prinesla kozarec vode. Ko je teta odšla v kuhinjo, je Claudio M., ki ga je prijatelj prej o vsem natanko poučil, stopil na hodnik, vzel iz žepa spet tam obešenih Vicentinovih hlač listnico in potegnil iz nje 12.000 lir. Nato sta odšla in si na cesti razdelila ukradeni denar. Vicentin, ki je bil sedaj prepričan, kdo sta krivca, je tatvino prijavil glavnemu komisariatu javne varnosti. V nekaj urah so agenti najprej priprli Giordana C., pozneje pa še Claudia M. Po končani preiskavi so oba prijavili sodišču zaradi tatvine. Giordano C. so aretirali, medtem ko so Claudia M. pustili na začasni svobodi.

Avtu v vožnji se je snelo kolo

Medtem ko je vozil svoj poltovornik iz Domja proti Boljuncu, se je 40-letnemu Rodolfu Brizziju s Konkonela 510 pripetila svojevrstna nesreča. Med vožnjo se je namreč snelo levo zadnje kolo in ker je Brizzi izgubil oblast nad vozilom, se je to zaletelo v obcestni zid. Ob trčenju se je šofer hudo poškodoval na levi roki, zaradi česar so ga z avtom RK takoj odpeljali v bolnišnico, kjer so ga sprejeli na I. kirurškem oddelku. Če bo šlo vse po sreči, bo Brizzi okreval v 20 dneh.

Pešec v filobus

Ko je hotel prekoračiti Ul. Carducci, je 53-letni Emilio Martingano zadel v desno stran filobusa proge št. 11, ki je bil namenjen v Rocol. Ob trčenju je Martingano seveda padel na tla in so ga morali kasneje z avtom RK odpeljati v splošno bolnišnico. Tu so ga sprejeli na I. kirurškem oddelku, kjer bo ponesrečenec moral ostati 7 do 8 dni, ker je ob padcu zadobil manjše poškodbe.

Nogo si je zlomil

V splošno bolnišnico so včeraj proti večeru pripeljali z avtom RK 90-letnega Luigija Caputa iz Milj, Ul. Dante 28, kateremu so zdravniki ugotovili zlom desne stegnenice in zato odredili njegov sprejem na ortopedskem oddelku. Zaradi visoke starosti ponesrečenca, ki je nerodno padel v bližini svojega stanovanja, so si zdravniki pridržali prognozo.

○ **Zaradi urejevanja cestišča** bo Ul. Mamiani od Trga Rosmini do križišča v Ul. Calvola, zaprta za promet, z vozili do zaključka del.

Od včeraj do danes

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 11. in 12. septembra 1955 se je v Trstu rodilo 7 otrok, umrlo je 19 oseb, porok pa je bilo 21.

POROČILI SO SE: mizar Giovanni Giacomin in gospodinja Angela Dobrigna, učitelj Luigi Goldin in učiteljica Renata De Boni, uradnik Bruno Sabadini in uradnica Ida Vidonis, tramvajski uslužb. Franco Spelta in gospodinja Fulvia Keber, šofer Vinicio Spanni in šivilja Bruna Maisen, mehanik Mario Zanghirella in prodajalka Norma Comacchio, težak Bruno Steffilongo in šivilja Edda Giberna, težak Emilio Bertetti in gospodinja Antonietta Di Pauli, prodajalec Michele Melucci in šivilja Giorgia Calzi, uradnik Livio Bevegnu in babica Concetta Lubis, radiotehnik Antonio Zanon in gospodinja Lucia Giovannini, bolničar Mario Marusič in uradnica Virginia Muiesan, geometer Libero Michelini in učiteljica Giorgina Gandolfo, uradnik Giovanni Rizzo in šivilja Luciana Godez, kmet Karel Starc in gospodinja Marija Regent, elektromehanik Danilo Skabar in gospodinja Irena Nabergoj, uradnik Renato Nogara in gospodinja Nivea Isacco, natakar Giovanni Ghielmi in natakarica Laura Canz, inženir Arturo Obersnel in uradnica Ida Fosonotti, uradnik Ferruccio Verbacci in gospodinja Marina Laurenti, natakar Edoardo Kraker in uradnica Laura Salvi.

UMRLI SO: 73-letni Clemente Goruppi, 82-letni Nikolaj Verbac, 77-letni Bernardo Comar, 78-letna Veronica Di Corrado vd. Gigli, 70-letni Antonino Gregoratti, 80-letna Jožefa Cok por. Golob, 80-letni Giovanni Micolini, 75-letni Giovanni Ferluga, 72-letni Giuseppe Godina, 67-letni Antonio Prete, 51-letni Francesco Pamich, 70-letni Lino Privileggio, 82-letna Marija Zakrajsch vd. Rehar, 46-letna Rosa Serban por. Bernazza, 51-letni Antonio Stopper, 75-letni Michele Snelli, 77-letna Amelia Fogar vd. Benci, Eva Rocco stara 4 mesece, Barbara Slatich stara 1 dan.

ADRIA EXPRESS
Ul. Cicerone 4 - tel. 29243

Predstavništvo za Radensko Slatino, Rogaško Slatino in Dobrno

Preskrba trgovskih, prevoznih, turističnih in tranzitnih vizumov za Jugoslavijo

IZLETI
Lago Cavazzo, odhod v nedeljo ob 7.30

Prodaja voznih listkov za avtobuse:
Tolmezzo - Ravascletto, dnevni odhodi ob 6.30
Gradež, dnevni odhod ob 8.30
Milano, dnevni odhod ob 21
Genova, poned., sreda, petek ob 21
Como - Chiasso, torek, četrtek, sobota in nedelja ob 21
Videm (Udine), dnevni odhodi ob 6.30, 7.30 in 8.30.
Belluno, dnevni odhod ob 6.30
Treviso, dnevni odhod ob 8.30
Vrba (Velden), Vrbsko jezero (Woerther See), Celovec, Gradec (Graz) četrtek in sobota

A. BRANDOLIN S.a.r.l.
TRIESTE VIA S. MAURIZIO 2 TEL. 90-973 41-320
METALLI E ARTICOLI SANITARI
RAME ALLUMINIO ALPACCA ZINCO OTTONE STAGNO NICHEL PIOMBO BRONZO

ZOBOZDRAVNISKI AMBULATORIJ
Dr. A. Sancin
zobozdravnik-kirurg
Ustne in zobne bolezni, zobne proteze.
Sprejema od 10. do 12. in od 15. do 19. ure.
Ulica Torrebianca 43-II. (vogal z Ul. Carducci)
tel. 37-118

«UNION»
Svetovno znana zavarovalnica od leta 1828 je v TRSTU, UL. VALDIRIVO 14
tel. 27512 - 35939
Prokurator RAVNIK

MOTO Benelli
Zastopnik - UL. TESA 25
Telefon 41-238
Vplinjači «DELL'ORTO»
Verige «ELIOS»
Ferodi za zavore «FREN-DO»
Luči «CARELLO»
Kroglični ležaji
Ventili in peresa za motorje
Nadomestni deli in pribor za motorna kolesa in skuterje — Gume «CEAT» in «Michelin»
UGODNE CENE!

ZAHVALA

Zahvaljujemo se darovalcem cvetja in vsem, ki so spremili našo k večnemu počitku mamico

Josipino Čok
vd. Golob

Posebno zahvalo izrekamo častitima gg. Sorliju in ...ščancu za spremstvo ter zdravniku dr. B. Granu, ki je pokojnici več let z veliko požrtvovalnostjo lajšal bolečine.

Žalujoči otroci

Trst, Maribor, Ljubljana, 13. septembra 1955.

ZAHVALA

Ob bridki izgubi ljubljene mame in stare mame

Frančiške Dugulin
roj. Vran

srčna zahvala vsem, ki so ji trpljenje tolažili in ji lajšali v njeni bolezni, darovalcem cvetja, vsem, ki so jo spremili na njeni zadnji poti in vsem, ki so nam na katerikoli način izkazali sočustvovanje in pomoč.

Družina Dugulin

Sveto, Komen, Sežana, Gorica, Novo mesto, Ljubljana, 13. septembra 1955.

Naznanjamo žalostno vest, da nas je v starosti 82 let za vedno zapustila naša ljuba mama

FRANČIŠKA BIRSA
rojena Brezar

Pogreb nepozabne pokojnice bo danes popoldne iz hiše žalosti, Polje št. 20.

Žalujoči sinovi, hčere, snahe, zetje in sestra Karla

Polje, Branik, Trst, 13. septembra 1955.

PO NESLAVNEM POLOMU KOMINFORMISTIČNE POLITIKE

Mednarodna delavska solidarnost predpostavlja konec ideološkega dogmatizma

Ob koncu druge svetovne vojne — potem ko so razpustili Kominterno in ko se je krepilo socialistično in ljudsko gibanje v mnogih deželah — so bile perspektive proletarskega internacionalizma polne upanja. Bilo je to takrat, ko je Nenni na prvem zborovanju PSIUP (julij-avgust 1945) predlagal ustanovitev neke nove internacionale, ki naj bi bila odprta vsem socialističnim in komunističnim strankam, in sicer pod naslednjimi tremi pogoji: 1. da bi temeljila na absolutno demokratičnih načelih in metodah; 2. da bi bila neodvisna od katerekoli vlade in od katerekoli države; 3. da bi bila odločujoči in ne le posvetovalni organizem.

Če izvzamemo tretji, zelo optimistični pogoj, je Nennijeva zahteva ustrezala splošnim težnjam italijanskih delovnih množic, ki imajo — zlasti potem, ko je fašistični nacionalizem upropastil Italijo — posluh za proletarski internacionalizem. Do novega internacionale pa na žalost ni prišlo. Razbitje antifašistične koalicije, vzpostavitev vojaških blokov in hladna vojna so, nasprotno, povzročili, v poslabšanih razmerah, nadaljevanje politike Kominterne v obliki Informacijskega urada med nekaterimi komunističnimi strankami (Kominform). Internacionalistični čut so spremenili v ostro odrekanje zveze sovjetskih komunistov in druge prvih Moskvi in drugih socialistični internacionalist. V Italiji je zlasti izstopanje formalno neodvisno stališče italijanske socialistične stranke tako od prvega kot od drugega centra. Ta stranka pa vendarle ni mogla podčrtati in doseči medsebojne učinkovitosti za svoje edinstveno stališče in je praktično podpirala kominformistična stališča.

Pod ogromnim pritiskom dogodkov, življenjske potrebe SZ, kakor tudi živih sil tako imenovanega zapadnega sveta in bivših kolonialnih dežel, se kominformistična politika, kot izraz socialističnega internacionalizma mahaja sedaj v bistveni krizi. Zato se nam zdi možno in primerno razčleniti bistvene črte, da bi ugotovili, kakšen prispevek more dati internacionalizmu italijanski socializem v novem položaju, ki se razvija.

Kominform je nastal bistveno kot orodje politike dveh svetovnih blokov. Zaključne čitanje Zdanovovega poročila, da moremo to ugotoviti. Razdelitev sveta v dva nasprotujoča si tabora je tam postavljena kot temeljna načelna teorija ideologije in politike in pripadnost taboru miru in socializma označuje zvestoba sovjetski zvezi. Ideološki imperializem in dogmatizem sta naravno na dnevnem redu. V praksi je Kominform imel pomen na dveh sektorjih: v italijanski demokraciji in pri komunistični partiji. V zgodovini ljudskih demokracij sta dobro vidni dve vodilni ni: Ob razpadu fevdalnega in meščanskega razreda, ki sta se povečini postavila v službo Hitlerja, je upravičeno sledil močan razvoj ljudskih strank, ki so pod pritiskom komunističnega aktivizma zaradi s potrebami zainteresiranih dežel. Tej razvojni črti nasprotno vsi ostali. Bivše kolonialne dežele, ki vidijo, da ta blokovska dialektika ogroža njihovo neodvisnost, nastopijo v mednarodni areni s protiblokovsko politiko, v čemer imamo dokaz, da je kominformistična politika dosegla nasprotni učinek.

V Italiji in Franciji se zruši politika ljudskih front, medtem ko so komunistične partije več ali manj izolirane in prevlada konservativna in reakcionarna buržoazija.

Ni potrebno omeniti to, kako je po Stalinovi smrti in likvidaciji Berije SZ začela s politiko pomirjenja. Potrebno pa je omeniti elemente, ki dokazujejo bankrotno likvidacijo kominformizma. Prvič v zgodovini SZ se prekličejo veliki očiščevalni procesi v ljudskih demokracijah in se prizna, da jih je montirala policija z namernimi potvorbami. V poročilu sovjetsko-jugoslovanske konference v Beogradu, ki sta ga podpisala Hruščev in Bulganin, se med drugim izjavlja, da so «vprašanje notranje organizacije različnih družbenih sistemov in različnih razvojnih oblik socializma vprašanja, ki zadevajo le zainteresirane dežele»; v dokumentu je hkrati rečeno, da «politika vojaških blokov stopnjuje mednarodno napetost, zmanjšuje zaupanje med državami in veča vojno nevarnost».

Zdi se nam, da se v tem trenutku odpira nova perspektiva za socialistični internacionalizem. Izkušnje teh desetih let so nas naučile, da je nesmiselno govoriti o internacionalizmu, če se vzajemno ne spoštuje neodvisnost posameznih dežel. Korenine te potrebe so v različnih razvojnih poteh vsake družbene skupnosti, njena nujnost pa se istoveti s predhodnim pogojem demokracije. V kolikor si pridobijo pogoje svojega svobodnega razvoja, so delavska gibanja naravno prisiljena braniti te osnovne pogoje socialistične revolucije proti vsakršnemu imperialističnemu poskusu. V tem imamo osnovo dejanskega internacionalizma, ki si s trudom utira pot med polomom Kominforma, nedelavnostjo socialistične internacionale in prvimi koraki azijske konference. Bolj kakor organizacijske oblike so danes važni stiki, ki jih je mogoče vzpostaviti med vsemi strankami za izmenjavo mnenj in kritik in za ostvaritev prijateljskega in pomirjevalnega vzdušja. Iluzorno bi bilo misliti, da more danes improvizirana oblika neke mednarodne organizacije rešiti probleme socializma v neki deželi. Socializem ni dano kot avtonomen pojav v dvoji. Samo perspektiva neizbežnosti vojne je mogla dati zmisel kominformistični akciji, kljub temu da bi bili rezultati, ki bi se v ta namen dosegli, dvomljive vrednosti. Medtem ko se Jugoslavija izogne sovjetski nadvladi in nadaljuje v novih oblikah z razvojem socialistične ureditve, se v ljudskih demokracijah dejansko prehaja iz krize v krizo, tudi zaradi skoraj popolne prekinitve gospodarskih odnosov z Zapadom. Namesto sveta v postopnem razvoju k socializmu v oblikah, ki naj ustrezajo neenakomernemu razvoju posameznih dežel in v okviru vzajemnega spoštovanja in mednarodnega sodelovanja — kakor so si ga želeli socialisti leta 1945 — smo priča politiki vojaških blokov: na eni strani, hote ali nehote, pristaši Moskve, na drugi strani vsi ostali. Bivše kolonialne dežele, ki vidijo, da ta blokovska dialektika ogroža njihovo neodvisnost, skrene analize povojnih izkušenj. Preteklo bo verjetno mnogo časa, preden bo KPI, v pogledu mednarodne orientacije, zapustila zgolj taktično stališče glede najnovejših izjav o avtonomnem in posebnem razvoju vsake dežele v socializem. Komunistične partije se sploh niso poglobile v to vprašanje. Mehanično prilagojevanje novim direktivam iz Moskve dokazuje raje, da ni nobene volje po spremembi. Drugače stoji zadeva s socialističnimi strankami. Od strani le-teh, predvsem pa od strani PSI, more priti znaten prispevek za likvidacijo, med množicami, lažnih božanstev, in zato, da se odpre nova pot dejanski mednarodni solidarnosti med delavci v duhu pomirjenja in sodelovanja. Organizacijske oblike bodo zrasle ali bodo pridobile na pomenu le, v kolikor se bo ta politika utrdila v praksi delavskih gibanj. Morda bo to socialistična internacionala, požrtvovana z novimi evropskimi in azijskimi silami, ki bo ostvarila novo središče internacionalizma, ali pa bodo iz prakse zrasle nove oblike. Toda vsi bi se bili morali naučiti iz izkušnje, da brez odprte in iskrene diskusije, brez stalne budnosti proti vsakršni obliki ideološkega monopola, ni mogoče spremeniti nagonskega internacionalističnega čuta množic v uspešno politično akcijo. Pogum, s katerim bi brez jeze in brez hinavskih pridržkov o primernosti, načeli diskusijo, bi bil prvi korak, ki bi ga mogli napraviti italijanski socialisti, da bi prispevali k dejanski solidarnosti med delavskimi in ljudskimi gibanji vsega sveta.

VALDO MAGNANI
(Iz «Risorgimento socialista»)

Gozdni motiv iz Slovenije

Huda zgodba o slovenskih Škotih

PIŠE FRANCE MAGAJNA

2.

Da ne bom predolgo opletal s to zgodbo, naj na hitro povem, da se je vse tako zgodilo kot je bilo namenjeno in napovedano. Minila je birma še kar hitro, dolgo se je pa zavlekla pojedina. Oba botra naših dveh hiš sta črno na belem dokazovala, da se ne prestrašita največjega kosa pečenke ali največje skladanice pršutovih rezin. Vsako porcijo sta temeljito očistila, «da ne bo v hiši zamere». In pridno sta natakala tudi tisto, kar je bilo v cilercah in v flaškonih. In pod vplivom vseh teh dobrot sta postala tudi oba močno gostobesedna in čedalje bolj glasna. Sami božji dobroti se je zahvaliti, da sta se drla v dveh malce oddaljenih hišah in nista bila skupaj. Kazalo je, da ne bo prišlo med njima do konflikta. In morda tudi ne bi, če bi ne bilo teh salamenskih mulcev.

Birmanca v obeh hišah sta kaj hitro napolnila svoja razmeroma majhna želodca. Skoro do vrha sta ju nabasala s pečenko in cvrtim krompirjem, ostale praznine sta pa temeljito zadelal s krofi in potico. In potem sta izgubila ves smisel za sedenje pri mizi. Pomenki starih so jima bili bolj pusti od mukanja goved na paši. Z veliko spretnostjo sta se izmuznila na dvorišče in tako v sadovnjak, ki je ločeval obe hiši. In čisto naravna je ta stvar. Oba sta bila v novih oblekah, oba ostrižena na balinc in oba sta imela v gumbici na prsih zataknjen pušeljc iz nageljckov in roženkravta. Kakor da bi ju vzel iz škatljice sta bila lična. In potem — samo pomislite — je obema iz telovnikovega žepa bingljala bleščeča verižica iz močno ponikljane žice.

Prvi je bil Cvenko, ki je začel. Malomarno je potegnil svojo pocinjeno repo iz žepa, modro preštudiral lego kazalcev in rekel z glasom znanstvenika: «Čez trinajst minut bo dve popoldne.»

Lojzek je hotel takoj kontrolirati to znanstveno dognanje, pa je z veliko važnostjo izvlekel svojo ropotuljico na dan. Pritisnil je s palcem na glavico in vrhnje pokrovce se je odprlo, kakor da bi ga nekdo frcnil s prstom. Z nepopisno resnobo se je zagledal v rimske številke, pokimal trikrat z glavo in povedal to, kar je bila po njegovem edina resnica na svetu.

«Tvoja ura nekaj zaostaja. Čez sedem minut bo dve.»

Cvenko je užaljeno poskočil.

«Kaj? Moja ura da zaostaja? Moja, ki je močna, da jo lahko denem pod kolo? Rajši povedi, da bezlja tvoja kakor brez glave. O vem, že vaša Jekla nam je prišla pravit, da si dobil neko igračo iz srebrnega pleha, tenkega kakor je cigaretni papir. Prava ura je to! Za dvajset soldov je na njej srebra, vse ostalo je pa za nič. Tukaj poglej mojo in poslušaj kako tiktaka! Koso bi lahko sklepala, tako udriha! Poslušaj pa tvojo! Komaj se čuje, tako je jetična.»

«To praviš ti, ki ti je hudo, ker si dobil tisto železno repo, ki jo bo tja še pred zimo pojedla. Zakaj ste si pa izbrali za botra tistega starega skopuha in pijanca Tomaža? Naš boter, stric Tine, je drugačen mož. Bil je že po svetu in tudi v Trstu je služil za štalirja pri Exnerju. Zna laško kakor naš župnik. On ne bi nikoli kupil ure, ki prehiteva. Ali misliš, da je on tak trdin kot vaš Tomaž?»

In da vam povem, preden je preteklo tistih sedem minut na srebrni uri, sta se paglavca že pograbila in se temeljito obdelovala s pestmi. Velik krik je nastal. Iz obeh hiš so pritekli ljudje in tudi oba botra. V dveh minutah so došle velesile ukrotile oba bojevnika in začelo se je zaslišavenje, da se doženejo krvavi vzroki ljutega spopada. In so prihajale na dan strašne obtožbe, ki so se kopičile v takemle redu:

«Cvenček je rekel, da je stric Tine, Lojzkov boter, kupil tako uro, ki ima na sebi za dvajset soldov srebra, vse ostalo je pa za nič. Lojzek je rekel, da je stric Tomaž, Cvenckov boter, velik skopuh in pijanec in trdin. In Cvenček je rekel, da ima Lojzkova ura jetiko in Lojzek je rekel, da je Cvenckova ura železna repa, ki jo bo rja še to jesen pojedla. In dekla Mica je rekla...» in tako dalje.

In še prej kot so se te srce trgajoče obtožbe končale, je Milko zaškripal s svojimi štirimi rjavimi zobmi in zasukal svojemu Cvencku tako brco, da je fant kakor žoga zletel čez tri trtne brajde in se onstran postavil na glavo. V istem času je zamadonal Pezdirjev ata in je tako pripopal Lojzku, da je tudi ta telebnil naravnost v pasjo hišico na dvorišču in jo je podrl, da je Sultan notri tulil, kakor da bi vse okoli njega gorelo. In mama Pezdirjeva je z visokim glasom naštevala levite dekli Mici in ji rekla, da ima jezik kakor kravji rep, ker raznaša take poste. In potem je Mica dvignila predpasnik in je med hudourniškimi solzami povedala, da gre proč in da ne bo več robotila takim pretepaškim pesjanom.

Vse to se je dogodilo v tistih spornih sestih minutah; v tisti grdi razliki časa na obeh urah. Dogodilo se je to, ni pa s tem rečeno, da se je tudi končalo takrat. Kajti komaj je v cerkvenem stolpu odbila ura dve, že sta si oba botra molila fige pod nos in nazarensko vrtela oči. S strasnim vnebopijočim glasom sta naštevala tolovajske lastnosti in vrline drug drugega in prosila drug drugemu za gliste. V bližini sem stal in vse sem videl in čul, povedati pa vsega ne morem, ker nekaterih po hudičevem olju dišečih besed ne morem in ne smem ponavljati, one pa, ki so pa bile manj zveplene, sem skoroda vse pozabil, ker jih je bilo tako malo! Edino tole še vem: Ko jima je po prvem navalu začela pojemati sapa, je stric Tine zagnal na krožnik še javno izjavo, ki da jo je vsak hip pripravljen potrditi pri notarju če bi bilo treba. In v tej izjavi je izjavil, da je stric Tomaž na vsem Krasu največji skopuh in požeruh in pijana klada, ki je pri starinarju kupil za dva solda prazno skatlo globina in jo je podaril svojemu birmancu za uro. In da bo za ta dva solda vredno dobroto ogolil in ogloda hišo do belih kosti, da si ne bo nikoli več opomogla.

To je bila žalitev, kakršne se ni cula kurjebrdska fara. Strica Tomaža je togota tako lomila, da si ni mogel več pomagati in je s traškimi, nemškimi in madžarskimi kletvinami obsul strica Tineta od vrha do tal. In mu je povedal še, da je bil stric Tine pri tisti Exnerjevi transportni družbi v Trstu najbolj razcapan fakin in da je pri prevažanju raznih pohištev kradel kakor sraka in da je nekje cofuhl tudi tisto srebrno uro.

Ob koncu tega stavka je stric Tine postal rdeč kot zrela malina. Izbruhnil je kombinirano psovko na 6 konjskih sil ter se nato zakadil v botra Tomaža kakor torpedo. In kot bi trenil sta bila oba na tleh. V senci košate tepke sta se valjala v travi sem in tja in udrihala s pestmi, da se bogu smili. Na dan birme pa je tako početje zares grdo in skozi in skozi nekrščansko. Zato sta pa sklenila Milko in Pezdirjev ata, da bosta temu naredila konec. Vsak s svoje strani sta se zaprašila v boreča se botra in minuto pozneje sta bila na tleh tudi ona dva. Zdaj so v lepi slogi sopihali in mlatili v štirih! V nekaj hipih so že vsi štirje imeli raztrgane srajce, ki so na povrh tega še silile iz hlač. Vtem se je Milku utrgal pas in desni hlačnik mu je nekdo odtrgal. To se je pa Metki tako za malo zdelo, da je zavrisnila od jeze in kot furija zdirjala domov. Ko blisk je bila nazaj in vihtela v desnici orehov polentar. Ko hitro je to videla Pezdirjeva mama, je tudi zletela v kuhinjo po tak polentar, le da je bil njen narejen iz pritlesne bukovine. In od tu dalje sta se obe ženi junaško vrteli okoli brcajoče, hropeče in preklinjajoče kopice in delili mojstrske udarce, kjer so bili najbolj potrebni. Kadar koli je namreč ta ali oni od borečе se četvorice dvignil zadnjo plat nekoliko previsoko, že sta Metka in Pezdirjeva mama ali obe upilili s polentarjem po njej. In tako se je zabava nadaljevala. Oba paglavca sta jo gledala iz varne razdalje in poskakovala od smeha. Pa še ščuvala sta vsak svojo mamo k večji agilnosti!

Konec bitki je naredil šele velikanski krohot vaščanov, ki so od vseh strani drli v bližino. Ko so bojevniki zagledali okoli sebe vesele obraze sosedov, ki so se radovali prekrasnega cirkusa, jih je obšla sramota in drug za drugim se je iztrgal iz kopice ter jo urnih krač pobral domov.

Toda usodnih dogodkov tega dneva še vedno ni bilo konec.

Vaščani so se kmalu razšli in zavladal je tih mir. V obeh hišah so se borci oddihovali in se krepčali s pršutom in slivovko. Težki občutek sramu je moril vse in le malo besed so govorili med seboj. Od vseh najbolj nesrečna sta pa postala oba birmanca. Kjerkoli sta se prikazala, tam ju je kdo brcnil ali vsaj zarežal nanju.

(Nadaljevanje v sredo)

Kako so se «Skupnosti vitezov iz Palmira» spremenile v sedanje razbojniške tolpe

Italijanske oblasti so se vprašanja «mafije» lotile z nekoliko ostrejšimi ukrepi, vendar bo tudi ta poizkus verjetno obsojen na neuspeh, ker za rešitev tega vprašanja policijski ukrepi ne zadoščajo

«Častito združenje», imenovano tudi «Fibbia» ali «Skupnost vitezov iz Palmira», v začetku ni predstavljalo razbojniške tolpe. Ustanovljeno je bilo v prvi polovici 18. stoletja, ko je bila tudi Kalabrija pod oblastjo Burboncev. Verjetno so ga ustanovili sicilijanski emigranti in to po vzorcu mafije, ki je na otoku že obstajala.

V začetku je šlo samo za tajno združenje, katerega edini cilj je bil, da se bori proti nasilju in objestnosti biričev in baronov, lakomnosti funkcionarjev in nepoštenosti sodnih oblasti. To karbonarstvo, ki je na svoj način bilo zadnji dedič viteških tradicij (člani so prisegali na ime Amadigija iz Gaule), je postalo zelo mogočno in je polagoma zamenjalo državo. Upravljalo je sodstvo in postavljalo pred posebno tajno sodišče tudi krivce za navadne prestopke. Zakoni te organizacije so se morali spoštovati, a sama je razpolagala s policijo in ponekod tudi z oboroženo milico. Zahtevala je denar od bogatih, da bi z njim popravljala krivice in pomagala preganjanim.

Obredni pravilnik

Da bi se obsodbe njenega sodišča mogle izvršiti, se je «Častito združenje» večkrat moralo posluževati ljudi brez predsodkov, raznih kaznjencev, katerih število se je stalno večalo. Zatem so voditelji začeli organizacijo uporabljati tudi v namene, ki niso z njeno staro viteško tradicijo imeli nič skupnega, pač pa so jim lahko zagotovili mastne zaslužke. In tako se je kalabreško karbonarstvo v nekaj letih spremenilo v to, kar približno predstavlja tudi danes.

Kalabreška mafija je domala ohranila povsem nedotaknjena tako stari obredni pravilnik, kot tudi hierarhični red. Še vedno prisega vsak novovstopivši član na ime Amadigija, čemur se ni preveč čuditi, če pomislimo, da je še danes zgodovina francoskih kraljev najljubša knjiga pastirjev z Aspromonta. Sicer je tudi vse izrazoslovje, ki ga uporabljajo pripadniki mafije, zelo pestro, v stilu tradicije. Kadar neki član mafije prinese svojemu tovarišu kako sporočilo, steče njun pogovor približno takole: «Kakšen je vaš znak?» — «Imam v ustih vrtnico, a na prsih krvav križ.» — «S kakšnim orožjem ste opravili delo?» — «S sulico, modri tovariš.» — «Izkažite mi milost, dovolite mi, da vidim, kaj nosite pod trinajstimi tenčicami...»

Šest tisoč

Zdi se, da je samo v provinci Reggio Calabria nad šest tisoč pripadnikov mafije, a pretežni del teh nesrečnikov ima zelo malo od kriminalnih dejanj, ki so jih zaradi železne discipline prisiljeni izvrševati. Med temi bi se morda bili mnogi izognili temu, da bi postali zločinci, bili pa so na to prisiljeni.

Ko je neki mladenič storil svoj prvi zločin in nato ni izdal sokrivcev, marveč se je na procesu vedel predrzno in nesramno, v zaporu do starejših zapornikov pa tovariško, se mu bo, ko ga izpuste, gotovo približal tako imenovani «mastro di sgarro», ki ima v mafiji nalogo zbirati nove člane. «Zvedel sem, da si picciotto d'onore' (pomeni: da si se v zaporu vedel dobro),» ga nagovori. «Ali bi hotel stopiti v organizacijo?» Mladenič, bodisi: da mu je to po volji ali ne, mora odgovoriti, da bo srečen, če bo to mogel storiti. Če bi si drznil odgovoriti drugače, bi se mu lahko zgodilo, da bi končal na «velikem otoku» (isola grande), kar pomeni na pokopališču. Nasprotno je «majhni otok» Ustica, kjer so politični konfiniranci.

Hierarhija v mafiji

V vsaki kalabreški vasi lahko naletiš na mladeniča, ki je tako imenovani «picciotto di giornata», ki se z rokami v žepu potepa okrog po trgu, po gostilnah, zatem stopi v cerkev, da bi čul, o čem pridiga župnik, opazuje vse in prisluškuje vsakomur, da bi potem mogel o tem poročati svojemu predpostavljenemu. To je njegovo prvo zaupno delo in obenem prva stopnja na lestvi mafijske hierarhije. Višjo stopnjo predstavlja tako imenovani «caporalmaggiore», zatem «capomafia», ki je voditelj mafije v tistem kraju. «Capobastone» je voditelj mafije v vsem okrožju, «mastro di sgarro» pa je neke vrste višji svetovalec. Vrhovni vodja zapoveduje vsem, toda samo redki so, ki ga poznajo.

O tem, kako mafija opravlja svoje delo, je bilo že marsikje in mnogokrat pisano. Primer: poverjenik se odpravi do bogatega poljedelca, s katerim se začne vljudno pomenkovati o njegovem zemljišču. «Videl sem, da imate lep nasad oranž in limon. Kdo ve, koliko ta nasad velja? Res pravi greh bi bil, če bi vam ga neko noč kak brezumež uničil...» Poljedelcu ostaneta v tem primeru samo dve možnosti: ali se odloči na plačilo določenega mesečnega zneska (50 do 100 tisoč lir, kakršna je pač vrednost njegovega imetja), ali pa bo nekega jutra vstal in našel svoj nasad, vreden več milijonov, uničen. V resnici bi bila še ena pot, in sicer, da bi izsiljevanje prijavil orožnikom. Toda v tem primeru bi se račun prej ali slej poravnal s strelom v hrbet. Na isti način se ravna tudi z industrijcem, lastnikom gozdov, stavbnim podjetnikom, gospodarjem ribiških čolnov itd., pri čemer se menja le oblika izsiljevanja. In doslej je bilo le malo primerov, da je nekdo odklonil plačilo. Dobički takih «podvigov» so v mestu še večji. Mafija tu odreja trgovcem, kavarnarjem in poslovnim ljudem na sploh dajatve, ki se ji morajo plačati. Mafija zahteva določeni odstotek od trafik, nadzoruje dražbe, posega v prodajo nepremičnin, skratka skuša izvleči denar povsod in od vsakogar, kakor le more.

Kdo vodi to organizacijo, je vprašanje, ki so si ga že stokrat postavili. Nihče pa tega ne ve, razen voditeljevih najožjih sodelavcev. Gotovo bo kak ugleden, vljuden in elegantен gospod, ki obiskuje dobre kavarne, dela osem ur dnevno, hodi vsako nedeljo k maši in od časa do časa povabi na večerjo kako važno osebnost.

Več organizacij

Ob koncu pa še nekaj. Mafija, ki smo jo ravnokar opisali, pa ni edina tovrstna organizacija. V Kalabriji imajo namreč več takih organizacij, ki dobivajo povsem svoje značilnosti. Gre seveda za poreklo organizacij, ki določa «kurs» njihovega delovanja. So namreč mafije, ki imajo nekako «plemenito» ozadje, kislone na tem, da skušajo ščititi šibkejšega pred močnejšim, pa čeprav na temelju nasilja ali celo zločina. So nato organizacije, ki so tako rekoč druga izvršna oblast vladajoče kaste veleposestnikov in pa tudi posebna organizacija ki se dejansko izživlja v «plemenitemu» poreklu organizacije same in ji že samo to zadošča. Gre v tem primeru dejansko za nekako tradicijo, ki naj bi temeljila samo na plemenitem poreklu organizacije in ki nikakor ne sme zumreti.

Kako rešiti vprašanje

Ker pa so si te organizacije pogosto zaradi svojega namena nasprotne, pride včasih med njimi tudi do večjih sporov, ki se končajo z novimi zločini in novimi dilegacijami namreč z novimi ljudmi, ki se morajo zaradi zločinov zateči v ilegalno življenje in tako povečati že itak veliko število ljudi, ki jih policijske oblasti zasledujejo.

Kako rešiti to vprašanje? S to zadevo se ukvarjajo že dolgo dobo, vendar vse kaže, da se doslej še nobena oblast ni lotila tega vprašanja s tistim prijemom, ki bi obetal dokončno rešitev. Vnema kakega visokega policijskega funkcionarja in ustreznih policijskih sil, kakor morebitna aretacija večjega ali manjšega števila teh v ilegalo prisiljenih ljudi ni nikaka rešitev. Tu je potrebno prijeti kača za glavo in ne za rep. Začeti je treba s sanacijo družbe kot take, kar pomeni dvig kulturne, gospodarske in socialne ravni in vsega, kar je s tem v zvezi.

Gozdno bogastvo in predelava lesa v Sloveniji

(Nadaljevanje in konec)

Marsikateri načrt je lahko še tako lep in vabljiv, toda če ta ne predstavlja stvarnih koristi za družbo, bo kaj težko najti ljudi, ki bi ga ostvarili. Mnogo značilnejša pri tem je zavest ljudi, ona globoka samoiniciativna in spontana zavest, kakršno danes posedujejo milijonske množice delovnih ljudi Jugoslavije, osvajajoč in ustvarjajoč vse ono, kar je koristno za vso družbo. V Jugoslaviji, kjer so vse tovarne prešle v roke delovnih kolektivov, kjer delovni človek ni več sužnji stroja in redkih mogotcev, temveč solastnik izključno družbene imovine, je razumljivo, da tu prav tik ob stroju in na vsakem delovnem mestu raste in se krepi globoka zavest, da se z njihovim delom in njihovimi uspehi ne bo okoristil noben mogotec temveč edino oni sami — kot družba. Njim je plan kažipot, a ne paragraf, oni niso roboti, temveč ljudje, ki z umom in srcem grade sebi in svojim lepšo bodočnost, zato «socializem» pri njih ne predstavlja zgolj besedo, temveč dejanje.

Na področju lesne industrije se je sicer razvilo več različnih dejavnosti, ki pa so med seboj tako povezane, da se prav v tem lahko spozna, v čem je vsebina umnega socialističnega gospodarstva. Predhod od obrtniške predelave lesa na industrijsko pač ni enostaven, posebno če gre za moderen tehnološki proces. Predelovalna lesna industrija bi pač ne zavzela tolikšnega razmaha, če bi se opirala zgolj na žagarsko industrijo, a ne tudi na moderno industrijo lesnih tvoriv. Zategadelj se prav tej dejavnosti v Sloveniji posveča velika pozornost.

Tako se je v Sloveniji zadnja leta dokaj razvila industrija furnirja, vezanih plošč in mizarskih, tako imenovanih panel-plošč, z druge strani pa industrija lesovinskih plošč, lesne volne in lahkih gradbenih tvoriv.

Industrija furnirja je v Sloveniji dokaj stara; razlika je le v tem, da se je furnir nekoč izdeloval neposredno na žagarskih obratih, dočim se danes izdeluje v treh mogočnih industrijskih obratih. Velik razmah je doseženo prav tako tudi v industriji vezanega lesa in panel-plošč, vse bolj in bolj pa dozorevajo tudi pogoji za proizvodnjo iverastih plošč. Glavni producent teh važnih polizdelkov je vsekakor tvornica «Javor» v Pivki, ki je v povojnem razdobju doživela velik razmah, a se tudi dandanes še vedno razrašča.

Enak razmah je doživela tudi tovarna «lesonita» v Ilirski Bistrici, kajti lesovinske plošče, trde, ekstra trde in izolacijske so postale nepogrešljivo tvorivo in nadomestilo žaganega lesa. Tovarna je svojo zmogljivost povečala že na 7.000 ton lesonita letno.

Kot stranska dejavnost pa se je zadnje čase jela silno razvijati tudi proizvodnja lesne volne. Šest pomembnih obratov nenehno proizvaja lesno volno, kakršna je potrebna v notranjem in zunanjem trgovinskem prometu kot okusna in dragocena embalaža.

Kakor industrija lesonita bazira zgolj na odpadnem lesu (čigar kvalitete ne bi smeli nikdar podcenjevati), tako je kaj pomembna tudi industrija lesne moke (za proizvodnjo bakelitnih mas), ki to pot črpa najdrobnejši odpadek — žaganje.

Ni si težko predstavljati, kolikšnega pomena so te vrste industrijski obrati, pa samo če pomislimo, da pretežen del teh obratov ustvarja važne in sodobne proizvode zgolj iz odpadkov, ki sicer sami po sebi nimajo nikake vrednosti. Mnogo pomembnejše pa je to, ako pomislimo, da ta vrsta industrije dejansko veča surovinsko bazo in kvalitete same predelovalne industrije, ki se je prav v teh in takšnih pogojih jela širiti z najhitrejšim tempom.

Prav v tem gospodarstvo Slovenije preživlja prehodno dobo, v kateri se pomembno število lesnih obratov, ki so doslej posedovali le manjše delavnice, prerašča v industrijski način proizvodnje in s tem ustvarja pogoje za serijsko proizvodnjo. Sicer pa to ni le kvantitativen porast, saj se prav vtem razdobju teži za specializacijo in kvalitetno poglobitvijo.

Glede na količine porabljene surovine je v Sloveniji na prvem mestu predelovalne lesne industrije proizvodnja zabojev za domači trg in izvoz. Po organizaciji proizvodnje in racionalnem izkoriščanju žaganega lesa je Slovenija v tej stroki na vodilnem mestu v Srednji Evropi.

Kot druga je izredno pomembna industrija pohištva, ki ima že stoletne tradicije v obrtniški proizvodnji. Glede na to, da v tej industriji sodeluje predvsem poklicen obrtniški kader, je razumljivo, da njeni izdelki dosegajo najboljše kvalitete, ki so zajele dokaj širok asortima proizvodov, začenši od standardnih pohištev in oprem za pisarne, šole, stanovanja in vrt tudi najkvalitetnejša luksuzna pohištva z vsemi finesami modernih oblik, estetike in prave umetnine. Samostojno vejo v tej pohištveni skupini predstavlja danes tudi proizvodnja upognjenega pohištva, kjer posebno prednjači svetovno znana tvrdka «Stol» v Duplici pri Kamniku s svojimi novimi postopki najmodernejše tehnike in veščine.

Na tretjem mestu finalne proizvodnje se pojavlja galanterijska stroka, ki je po asortimaju proizvodov vsekakor najširša, a glede na izkoriščanje raznih kvalitetnih odpadkov ena najbolj racionalnih industrijskih vej. V ostalem ta industrija izkorišča trdi les, ki za žagarsko industrijo ni prav nič vabljiv. Vzporedno s to panogo se je izredno afirmirala proizvodnja talnih oblog kot so ladijski pod, običajni in mozaik-parketi.

Kot specialne grupe pa so dalje izredno razvite naslednje predelovalne dejavnosti:

— proizvodnja karoserij za vse vrste vozil, vključno s čolni in letali;

— proizvodnja telovadnega in športnega orodja, zlasti smuči;

— proizvodnja vseh vrst orodja, čopičev, ščeti in tekstilnih potrebščin;

— proizvodnja kopit in pet, meril in učil, glasbil, rolet, strugarskih, rezbarskih in pletarskih izdelkov.

Pri tem je včasih kaj težko potegniti mejo med obrtjo in industrijo, to tem teže, ker je že malone vsak obrtniški obrat opremljen z modernimi stroji.

Med obrtniki so še vedno vodilni mizarji in kolarji, zelo znani pa so tudi sodarji. Posebno kategorijo predstavlja domača ali hišna obrt, ki svoje izdelke preko zadruge «Dom» plasira tudi v izvoz.

KEMIČNA PREDELAVA LESA

To je vsekakor ena najvažnejših panog bodočnosti, ki pa je kljub dolgoletnim tradicijam nekaterih dejavnosti v Sloveniji šele dandanes v pravem razmahu.

Posebno tradicionalna je industrija celuloze in papirja. Prva papirnica v Vevčah pri Ljubljani obstaja že 115 let. Ta veja predstavlja tudi najvišjo stopnjo oplemenitenja lesa, zato v splošnem obstaja tendenca, da se ta vrsta industrije še dalje močno krepi. Glede na strukturo gozdne baze in na dane vrste lesa je ekspanzija te vrste industrije možna zlasti na predelavi borovega lesa, lesa mehkih listavcev, a v največji meri na predelavi bukovega lesa.

Gornja skupina danes vključuje sledeče obrate:

proizvodnjo lepenke v Tržiču, proizvodnjo lesovine in lepenke v Češaku, Podvelki in Prevaljah, tovarno celuloze v Goričanah in Krškem, papirnice v Vevčah, Količevem, na Sladkem vrhu in v Radečah. Tem obratom pa se bo v letošnjem letu priključila mogočna tovarna za proizvodnjo časopisnega papirja v Krškem, ki bo s svojo kapaciteto krila vse potrebe države.

Glede na to, da se danes v odnosu na letni posek kemično predela le 6 odst. vse količine lesa, je razumljivo, da bo ta veja gospodarske dejavnosti v bodoče imela vse pogoje za njeno razširitev, to tem bolj, ker je tovrstna predelava lesa najracionalnejša ter tako največ doprinaša nacionalnemu dohodku.

LES IN LESNI IZDELKI KOT IZVOZNI ARTIKEL SLOVENIJE

V nekaterih letih je izvoz lesa in lesnih izdelkov predstavljal tudi nad 50 odstotkov vrednosti vsega izvoza LR Slovenije. To je bilo karakterističnо predvsem za ona razdobja, ko je bila Slovenija industrijsko še malo razvita ter se je tako glede na njeno agrarno pasivnost reševala pasiva v zunanjetrgovinski bilanci z izvozom lesa, kar je, seveda, imelo za posledico — prekomerno eksploatacijo gozdnega fonda. Z načrtnim omejevanjem poseka, ki je potekal vzporedno z uvajanjem racionalnejših postopkov v predelavi lesa, so se količine lesa namenjene za izvoz rapidno manjšale, posebno od leta 1950 do danes. S postopno preorientacijo izvoza od neobdelanega in žaganega lesa na izvoz finalnih proizvodov, se je vrednost izvoza lesnih artiklov vendarle vzdržala na pomembni višini, kar dejansko predstavlja velik uspeh vseh naporov in prizadevanj, za kakršnimi teži današnje socialistično gospodarstvo te dežele.

V lanskem letu je izvoz lesa in lesnih izdelkov predstavljal le še 26,2 odst. vrednosti celotnega izvoza Slovenije, kajti iz dneva v dan se veča vrednost izvoza ostalih gospodarskih dejavnosti, ki so bile v zunanji trgovini nekdaj povsem nepomembne. Prav to pa priča o organski povezanosti vsega socialističnega gospodarstva, v katerem je lesno bogastvo en sam, trden členek socialistične stvarnosti.

mm

GORIŠKI IN BENEŠKI DNEVNIK

IZVAJANJE SPORAZUMA O MALEM OBMEJNEM PROMETU

Goričani z zadovoljstvom sprejeli vest o odprtju treh novih obmejnih blokov

Danes bo pričel voziti avtobus na progi Trst - Gorica - Solkan

Goričani so z zadovoljstvom sprejeli vest, da bodo v prihodnjih dneh odprli pri Gorici tri obmejne bloke, in sicer na Rafutu, na Solkanski cesti ni v Ul. Vittorio Veneto poleg potoka Vrtojbice. Z otvoritvijo teh blokov se bo zelo razbremenil promet čez obmejni blok pri Rdeči hiši, ki vedno bolj narašča in povzroča tako obmejnim policijskim kot carinskim organom vedno večje skrbi. Z razdelitvijo prometa na prej omenjene tri bloke bo mednarodni blok pri Rdeči hiši zelo razbremenjen.

Verjetno blok na Rafutu za promet s kmečkimi vozovi ne bo takoj uporaben, ker napeljuje občina na Rafutu kanalizacijo. Za dovršitev del bo potrebnih še nekaj tednov. Zelo ugoden bo blok na Solkanski cesti. Po njej je bil pred razmejitvijo izredno velik promet, ker je predstavljala cesta najkrajšo zvezo med Solkanom in mestom. Zaradi tega bo imela cesta tudi v sedanjem malem osebnem prometu vedno večji pomen.

Danes bo pričel voziti avtobus na progi Trst - Gorica - Solkan. To bo prva prometna zveza na Goriškem, ki je bila vzpostavljena v skladu z videmskim sporazumom. Zelo verjetno število potnikov kot pri prvih vožnjah avtobusov in parnikov na Tržaškem ne bo veliko, toda s povečanim izdajanjem propustnic bo promet večji in avtobusi bodo temu primerno zasedeni.

Pregled goveje živine

Pokrajinski veterinar bo danes dopoldne pregledal govejo živino v Steverjanu; danes bo pregled živine tudi v Rupi in Gabrijah, in sicer ob 11. uri.

Huda nesreča starčka

V nedeljo zvečer se je na glavni cesti Gorica-Videm dogodila huda prometna nesreča, pri kateri je se je močno poškodoval 76-letni zidar Giuseppe Battistuta iz Ul. Cavour 15 v Kaprivi. Ko je v bližini podvoza v Kaprivi Battistuta prečkal cesto, je iz Kaprive privozil avto «giardinetta» GO 10365, ki ga je vozil radiotehnik Giuseppe Brumati iz Gorice, in ga podrl na tla ter povlekel kakih 10 m po asfaltu. Brumati je avto takoj ustavil in odpeljal Battistuto v bolnišnico Brigata Pavia v Gorico. Tu so mu ugotovili pretres možgan, verjetno prebitje lobanje, zlom leve noge ter več ran na glavi. V nedeljo zvečer je bilo njegovo zdravstveno stanje zelo resno, zaradi česar se zdravniki še niso izrekli. Kakor smo izvedeli, pa se je včeraj njegovo stanje nekoliko izboljšalo, vendar je še vedno v nevarnosti.

Izpiti v Števerjanu in Valerišču

V obvestilu glede izpitov in vpisovanja na slovenskih osnovnih šolah goriškega okrožja sta bila pomotoma izpuščena dva kraja, in sicer Števerjan in Valerišče, kjer bodo izpiti za vse razrede v dneh 20., 21. in 22. septembra.

Nezgoda otroka

11-letni Luigi Bragant iz Lečnika je včeraj okrog 9. šel na polje in tamkaj pomagal staršem. Čez nekaj časa pa je po nesreči padel v jarek ter si ranil levo nogo. Ker je bila rana precej globoka, ga je rešilni avto Zelenega križa odpeljal v bolnišnico v Gorico, kjer so mu nudili zdravniško pomoč.

Ranila se je v nogo

Rešilni avto Zelenega križa je včeraj predpoldne odpeljal v bolnišnico Brigata Pavia 60-letno Francko Pahor iz Ulice Montecanin štev. 6 v Standrežu. Pahorjeva je po nesreči padla v gnojno jamo ter si ranila levo nogo. Ozdravela bo v nekaj dneh.

DEŽURNA LEKARNA

Danes posluje ves dan in ponoči lekarna d'Udine, Ul. Rabatta 18 - tel. 21-24.

KINO

CORSO. 17.00: «Grof Aquila», R. Brazzi, v barvah.
VERDI. 17.00: «Rdeča džungla», v barvah.
CENTRALE. 17.00: «Premaganci», A. M. Ferrero in F. Interlenghi.
MODERNO. 17.00: «Sestri», V. Carmi in E. Fiermonte.
VITTORIA: Zaprto.

V DVORANI DEŽELNIH STANOV NA GRADU

Proslava 500-letnice raztegnitve civilnih pravic na goriško prebivalstvo

Slavnostni govornik je v zgodovinskem orisu popolnoma pozabil na Slovence

V nedeljo dopoldne je bila v dvorani deželnih stanov na gradu proslava 500-letnice raztegnitve civilnih pravic, ki so jih uživali samo prebivalci grada, tudi na ostale prebivalce izven obzidja, ki so živeli na griču in ob njegovem vznožju.

Glavni govornik je bil prof. P. S. Leich iz Cedada, ki se je rade volje kljub prezaposlenosti in spoštljivi starosti odzval povabilu in imel pred velikim številom prisotnih predstavnikov oblasti in javnosti dolg dokumentiran govor, v katerem je prikazal razvoj Gorice od prvih začetkov. Za mesto je bila Gorica skupaj z vsemi pravicami prebivalstva proglašena 1455 po Henriku II.

Kljub vsem naporom uglednega zgodovinarja je bilo njegovo izvajanje pomanjkljivo, ker zaradi objektivnosti ni omenil Slovencev, ki so imeli eno izmed glavnih besed v pretekli zgodovini našega mesta. Z omembo vloge predstavnikov bi bila napravljena samo usluga zgodovinski resničnosti.

Morda pa se je govornik prav tega dobro zavedal in je zato raje molčal, kot pa da bi to povedal.

Uspešna akcija kmetovalcev

Izvedelo se je, da so se vojaške oblasti odpovedale svoji prvotni nameri, s katero so skušale odvzeti številnim kmetom iz vasi Villesse in Romans najboljšo zemljo, da bi na njej zgradili neke vojaške objekte; kasneje se je izvedelo, da gre za gradnjo smodnišnice.

Tamkajšnje furlansko prebivalstvo je vest sprejelo z zadovoljstvom, saj je odpoved predstavljala uspeh, ki so ga dosegli s svojim protestom pri odgovornih krogih. Le-ti nameravajo zgraditi smodnišnico nekoliko vstran od prvotno predvidenega ozemlja, kar za poljedelce ne bo predstavljalo nobene škode.

Izlet Sovodenjcev v Beneško Slovenijo

Kljub slabemu vremenu je sovodenjsko prosvetno društvo napravilo v nedeljo enodnevni izlet na Staro goro v Beneško Slovenijo. Že navsezgodaj so se odpeljali z avtobusom iz vasi. Dobre volje ni manjkalo; niti večkratno pršenje jih ni motilo. V cerkvi so imeli tudi mašo za padle partizane.

Na povratku so se ustavili v Sempetru Slovenov. Obiskali so tudi Cedad in Videm. Marsikje so se ustavili in zapeli nekaj pesmi. Udeleženci so bili z izletom nadvse zadovoljni; škoda, da zaradi nekoliko premajhnega števila vpisanih niso mogli najeti še enega avtobusa.

S kolesom v voz

Včeraj ob 16.30 se je 7-letni Antonio Gasillo s Trga S. Antonio 13 peljal s svojim malim kolesom po Ul. S. Pellico. Iz nasprotne smeri pa se je peljal kmečki voz z volovsko vprego. Deček ga je najbrž prepozno opazil in je zato treščil s kolesom v voz ter se pri tem precej poškodoval. Neka zasebnica ga je odpeljala s svojim avtom v bolnišnico Brigata Pavia, kjer so ga pridržali.

Trčenje avta z avtobusom

V Ul. Carducci se je včeraj pripetila precej huda prometna nezgoda. 20-letni študent Bruno Majaroni iz Ul. Maniaco št. 3, se je peljal s svojim avtom «1100» po Ul. Carducci, ki jo sedaj prekrivajo s katranom, tako da je samo delno prosta za promet. Iz nasprotne smeri pa je prihajal proti Kornu mestni avtobus podjetja ATA, ki vozi med severno in južno postajo. Ko ga je Majaroni zagledal, se mu je hotel izogniti, oziroma je hotel zavreti, toda zaradi spolzkega cestišča se avto ni ustavil in se je njegov prednji del zaletel v levi prednji del avtobusa ter se pri tem močno poškodoval in povzročil škodo tudi na avtobusu. Vozač pa je pri tem udaril z glavo ob šipo avtomobila in se ranil. Prepeljali so ga v bolnišnico Brigata Pavia, kjer so so ga pridržali.

Z motorčkom v jarek

35-letni Gilberto Visintin se je včeraj peljal s svojim motorčkom po Ul. Giustiniani proti Rafutu, kjer ravno kopljejo jarke za vodovodno napeljavo. Visintin pa ni videl jarka. Zato je padel vanj ter si močno potolkel po obrazu, si prebil zgornjo ustnico, ter se ranil v desno ličnico.

ŠPORTNI DNEVNIK

FANGIO IN MERCEDES ZMAGALA V MONZI in obenem osvojila svetovno prvenstvo

Na nedeljski dirki se svetovnemu prvaku za zmago ni bilo treba preveč potruditi, ker nasprotniki niso bili dorasli njegovemu stroju

Kot je bilo pričakovati je v avtomobilskih dirka za veliko nagrado Italije zmagal Fangio na avtomobilu Mercedes. Svetovni prvak se niti ni preveč potrudil in tudi ni forsiral svojega vozila. Dosegel je znatno slabše povprečje kot na treningu. Najhitrejši krog je prevozil Anglež Moss, tudi na Mercedesu, ki je zaradi okvare zaostal in moral potem loviti vodeče. Krog 10 km je prevozil v času 2:46.9 s povprečno brzino 215,698 km na uro, kar bi po pričakovanjih moralo biti povprečje vse dirke, če bi si bili nasprotniki enakovredni. Tako pa so Mercedesi spočetka sicer nekoliko potegnili, nato pa so začeli voziti lagodno, toliko, da jim ostali niso postali nevarni.

Drugi je bil Taruffi (Mercedes) slabo sekundo za Fangiom, medtem ko sta ostala dva vozača nemške tovarne, Kling in Moss, med dirko odstopila. Na tretjem mestu se je uvrstil mladi Castellotti na Ferrariju, ki je edini še kolikor toliko lovil nemške avtomobile. Četrti je bil Francoz Behra na novem Maseratiju, ki ni dosegel pričakovanj.

Tudi avtodrom v Monzi je v glavnem dobro prestal preizkušnjo. Le na brzinski progi je na dvignjenih zavojih tlak še nekiliko neraven, kar je marsikaterega tekmovalca motilo. Prav tako jih je motilo drobno kamenje, ki je pršelo izpod koles; posledica so bili številni razbiti zaščitni naočniki.

Z nedeljsko zmago si je Fangio dokončno priboril svetovno prvenstvo tudi za letos. Drugi se je za njim uvrstil Anglež Moss, prav tako na Mercedesu. Tako so se novi stroji iz Stuttgarta letos popolnoma uveljavili: zmagali so na vseh «velikih nagradah», kjer so se pojavili.

Rezultati:

1. FANGIO Manuel (Mercedes) 500 km v 2.25'04"4; 2. Taruffi Piero (Mercedes) v 2.25' 05"1; 3. Castellotti Eugenio (Ferrari) 2.25'50"6; 4. Behra Jean (Maserati) 2.29'01"9; 5. Mentiteguy Carlos (Maserati) 2.26'30"9, zaostanek 1 krog; 6. Maglioli Umberto (Ferrari) 2.27'32"5, zaostanek 1 krog; 7. Mieres Robert (Maserti) 2.27' 14"9, zaostanek 2 kroga; 8. Trintignat Maurice (Ferrari) 2.25'50"1, zaostanek 3 krogi; 9. Fitch Johan (Maserati) 2.25' 25"7, zaostanek 4 krogi.

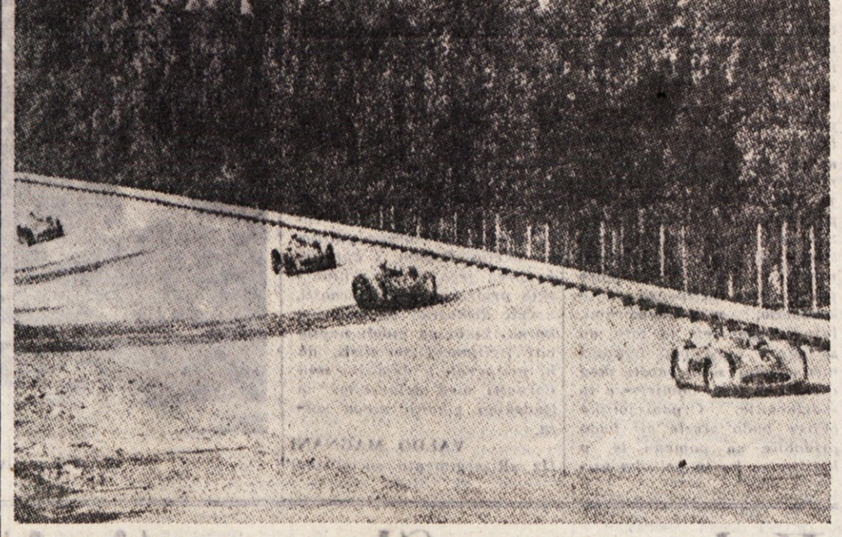
Najhitrejši krog: Moss (Mercedes) 2'46"9 s povprečno hitrostjo 215.698 km na uro.

Odstopili so: Warthon v prvem krogu, Collins v 23. krogu, Da Silva v 24. krogu. Moss v 28. krogu, Kling v 33. krogu, Hawthorn v 39. krogu, Schell v 8. krogu, Lucas v 8. krogu, Pollet v 27. krogu, Musso v 32. krogu, Gould v 32. krogu.

Klasifikacija za svetovno prvenstvo 1955:

1. Fangio 41 točk;

2. Moss 23,5 točk, 3. Farina in Castellotti 12 točk, 5. Taruffi 9 točk.

«Velika nagrada» v Monzi: štirje Mercedesi po vrsti v vodstvu na dvignjenem zavoju brzinske proge. Prvi je Fangio, sledé Moss, Taruffi in Kling.

Magni zmagal pred Coppijem v tekmi Milano-Modena

1. MAGNI Fiorenzo (Pelizzari) km 221 v 5.22'54" (km 41,062); 2. Coppi Fausto (Consonni) po 5"; 3. Derycke (Toccacelli) po 2'30"; 4. Maule (Lastrucci) po 2'55"; 5. Ferrari (Albertazzi) po 3'39"; 6. Coletto Agostino (Torchia) po 4'10"; 7. Moser (Biancardi); 8. Baffi (Lovatti); 9. Minardi (Scudellari); 10. Filippi (Pasqueri), Šepa 187, Nikolić (oba CZ) 184.

Daljina: Popov (V) 6,98, Radonović (CZ) 6,97, Kušec (CZ) 6,77 m.

Kopje: Pavlović (P) 65,80, Kopitar (K) 62,16, Stanković (CZ) 60,40.

Disk: Krivokapić (CZ) 48,92, Sekulić (CZ) 46,11, Krnjajić (P) 46,10.

400 m ovire: Puc (L) 54,3, Sabolović (P) 54,8, Savić (CZ) 55,2, Radulović (P) 55,7.

800 m: Mugoša (CZ) 1:53.5, Radišić (CZ) 1:53,6, Čular (D) 1:55,3.

3000 m steeple-chase: Štritof (P) 8:58,4, Segedin (P) 9:07,0, Jeremić (CZ) 9:22,0.

10.000 m: Mihalič (P) 3:42.0. Četinić (P) 31:15,0, Jovanović (CZ) 31:20.2.

4x400 m: Partizan (Radulović, Šarič, Hočevar, Sabolović 3:19,2). Crvena zvezda 3:21,1, «Ljubljana» 3:28,4, Kladivar 3:28,5.

Krogla: Penko (L) 14,70, Gavrilović (CZ) 14:52, Sekulić (CZ) 14,28.

Palica: Milakov (CZ) 420, Lukman (CZ) 400, Lesek (K) 390.

Troskok: Milovanovič (P) 14,40, Petranovič (CZ) 14,10, Kušec (D) 13,98.

Kladivo: Bezjak (D) 57,43, Gubijan 6,93, Berec (oba P) 50,45.

KONCNO STANJE

Crvena zvezda 34.586, Partizan 34.564, Kladivar 30.654, Dinamo 28.668, «Ljubljana» 25.585, «Vojvodina» 28.195.

Mednarodne tekme

Oslo: Norveška - Danska 1:1

Helsinki: Poljska - Finska 3:1

* * *

PARIZ, 12. — Tajništvo evropske nogometne zveze sporoča, da bosta tekmi med Milanom in Saarbrueckenom za pokal prvaka Evrope 12. oktobra in 1. novembra. Ni še določeno, kje bo tekma.

Crvena zvezda spet prvak lahkoatletske lige FLRJ

Zmago si je priborila s pičlimi 22 točkami prednosti pred Partizanom - Celjski Kladivar tretji - Nov državni rekord 400 m ovire

V soboto in nedeljo je bilo v Celju finalno tekmovanje moške zvezne atletske lige, v katerem je sodelovalo 6 moštev. Zmagala je Crvena zvezda, lanskoletni prvak, z minimalno razliko 22 točk pred Partizanom. Pri dobrih 34.000 točkah, kolikor sta jih nabrala oba kluba, je torej res mogoče govoriti o zmagi le za las.

Tretji je bil celjski Kladivar, tudi on z več kot 30.000 točkami, četrti zagrebški Dinamo, ki ga je v finišu skoraj dohitela «Ljubljana», zadnja pa je bila novosadska «Vojvodina», ki ima v svojih vrstah sicer nekaj zelo dobrih atletov, manjka pa ji še pravo povprečje. Zaradi čudnih dispozicij lahkoatletske zveze se tekmavanja ni udeležil ljubljanski «Odred», ki pa je v Ljubljani priredil interni miting, na katerem je po finskih tablicah dosegel 30.212 točk, s čimer bi se v Celju uvrstil na četrto mesto.

Rezultati so v glavnem kar dobri, čeprav je tekmovanje motilo slabo vreme s pogostim dežjem. Dosežen je bil tudi nov državni rekord — mladi Puc iz Ljubljane je na 400 m z ovirami postavil rezultat 54.3, kar obeta, da bo končno Jugoslavija tudi v tej svoj kroničnо slabi disciplini dobila vrednega zastopnika. Dobra sta bila tudi teka na 1500 m in 400 m, na 3000 m steeple chase pa je Štritof dosegel letošnji najboljši čas v Jugoslaviji in se spustil pod 9 minut.

REZULTATI:

100 m: Lorger (K) 10,8, Dragašević (P) 11,0, Trifunović (P) 11,0.

110 m ovire: Lorger (K) 14,6, Puc (L) 15.3, Kovač (K) 15,6.

400 m: Saboločić (P) 48,9, Grujić (V) 49,1, Hočevar (P) 49,9.

1500 m: Mugoša (CZ) 3:48.6, Radišić (CZ) 3:49.6, Čular (D) 3:53.2, Vipotnik (K) 3:54.4.

5000 m: Štritof (P) 14:27,2, Mihalič (P) 14:50,0, Murat (D) 15:09.4.

4x100 m: Crvena zvezda (Savić, Petrović, Dovijanić, Pecelj) 42.3, Vojvodina 43.0, Kladivar 43.3.

Višina: Marjanović (P) 190,

V jugoslovanski nogometni ligi vodi beograjska Crvena zvezda

V nedeljo je Zvezda v Beogradu premagala Partizana z 1:0

V včerajšnjem tretjem kolu prve zvezne nogometne lige ni bilo posebnih presenečenj. Najbolj zanimiva je bila tekma v Beogradu, kjer sta se sestala večna rivala Crvena zvezda in Partizan. V zelo borbeni, hitri in lepi igri je pred 50.000 gledalci zmagala Crvena zvezda z rezultatom 1:0 (1:0). Edini gol je dosegel Sekularac v 34. minuti prvega polčasa.

Mostarski Velež je dosegel nov uspeh in premagal beograjski BSK, čeprav se je ta močno upiral. Hajduk je brez velikega truda premagal novinca v ligi, Budućnost iz Titograda z visokim rezultatom. Nekoliko presenetljiv pa je visok poraz Zagreba v Subotici. Sarajevski derby se je končal z zmago Sarajeva, zagrebški Dinamo pa je šele v zadnjih minutah tekme s Proleterjem odločil zmago v svojo korist.

Beograd: Partizan - Crvena zvezda 0:1 (0:1)
Zagreb: Dinamo - Proleter 5:3 (2:1)
Split: Hajduk - Budućnost 5:1 (2:0)
Subotica: Spartak - «Zagreb» 3:0 (1:0)
Mostar: Velež - BSK 2:1 (1:1)
Sarajevo: Železničar - «Sarajevo» 1:2 (1:1)
Beograd: Radnički - «Vojvodina» 3:2 (2:1)

LESTVICA

Crvena zvezda	3	2	1	0	5:2	5
Dinamo	3	2	1	0	6:3	5
Hajduk	3	2	0	1	12:4	4
Partizan	3	2	0	1	5:4	4
Velež	3	1	2	0	5:4	4
Radnički	3	1	2	0	7:6	4
Sarajevo	3	2	0	1	9:8	4
Spartak	3	2	0	1	8:8	4
Železničar	3	1	0	2	4:4	2
Zagreb	3	1	0	2	4:7	2
Proleter	3	1	0	2	5:9	2
BSK	3	0	1	2	3:5	1
Vojvodina	3	0	1	2	3:5	1
Budućnost	3	0	0	3	4:11	0

PRIJATELJSKE TEKME pred začetkom prvenstva

Triestina premagala Marzotto z 1:0 - Katastrofa Ventusa v Padovi - Milan bolje pripravljen kot lani

To nedeljo, zadnjo pred začetkom prvenstva, so skoraj vsa ligaška moštva izkoristila za prijateljsko tekmo, da preizkusijo svojo moč in da bi se mnogi igralci bolje vigrali v celoto.

Triestina je imela v gosteh Marzotto iz serije B in ga tesno premagala z 1:0 z golom, ki je bil pravzaprav banalen. Velikih stvari Triestina ni pokazala; videlo se je, da ima v napadu nekaj dobrih igralcev, da pa posamezne vrste niso me dseboj povezane in da je obramba še nekam šibka. Marzotto je dobro moštvo, edino napad je bil zelo neodločen in ni znal izkoristiti niti šibkosti domače obrambe. Edni gol dneva je dal v 20. minuti drugega polčasa Passarini.

Moštvi sta nastopili v naslednjih postavah:

Triestina: Soldan; Belloni, Toso; Fontana (Dorigo), Bernardin, Dorigo (Svorenich); Lucentini, Zaro, Brighenti, Passarin, Brach.

Marzotto: Vecil; Zanoni (Formica), Formica (Coaro); Mirabelli, Odone, Occhetta; Da Prati, Biagioli, Temellini, Mosca, Ruffinoni.

Najzanimivejša je bila tekma med milanskima rivaloma. Zmagal je Milan s 6:4, po igri, ki je bila zanimiva in živahna, kot kaže rezultat.

Povsem pa je razočarala Juventus, ki jo je premagala Padova, novinec v seriji A, z gladkim rezultatom 3:0. Padova, ki jo trenira Nereo Rocco, je pokazala, da bo trd oreh za marsikaterega starega ligaša. Juventus je pa očitno v popolni dekadenci.

Z istim rezultatom (3:0) se je končala tudi tekma med Bologno in Udinese. Furlanom, ki se hočejo z lepimi rezultati posloviti od serije A, tokrat sreča ni bila naklonjena, pa tudi Bologna je pokazala igro, ki mnogo obeta za prihodnje prvenstvo.

V odlični formi je tudi Roma, ki je premagala Lazio s 5:1. Sam rezultat je dovolj zgovoren.

Spal je premagala novinca Lanerossi s 3:1, Parma pa Sampdorio s 4:3. Rezultat je morda nekoliko varljiv, kajti zlasti v prvem polčasu je Sampdoria pokazala kar dobro igro. Ostale tekme so se končale takole: Pro Patria - Pro Vercelli 5:2, Verona - Atalanta 1:1, Siracusa - Catania 4:1, Torino - Alessandria 2:1, Novara - Legnano 1:1, Genoa - Modena 3:1.

Prihodnjo nedeljo pa se bodo vrsti naslednje tekme:

Atalanta—Milan
Bologna—Genoa
Inter—Novara
Juventus—Spal
Napoli—Torino
Padova—Lazio
Roma—Lanerossi Vicenza
Sampdoria—Triestina
Pro Patria—Fiorentina

SAH

Bronstein-Panno 12

Slabi dnevi za jugoslovanska zastopnika

GOETEBORG, 12. — V nadaljevanju prekinjenih partij iz XVI. kola je Bronstein premagal Panna. Ni pa bila končana partija Filip - Donner; Filip ima kmeta več in pozicijsko prednost. V nedeljo pa je Rabar izgubil prekinjeno partijo z Medino; odklonil je ponujeni remi, v boljši poziciji forsiral igro in napravil v časovni stiski napako, ki ga je stala celo točko.

Stanje po XVI. kolu: Bronstein 12, Keres 10,5, Panno 9,5 (*), Iljivicki 9, Szabo 9 (*), Petrosjan in Geller 8,5 (1), Filip 8 (1), Fuderer, Pachman, Rabar 8, Spaski 7,5, Bisguier, Rabar 7, Najdorf 7, Stahlberg, Gligorić 6,5, Unzicker 6 (*), Donner 6 (1, *), Medina 4,5, Sliwa 4 (*).

(Znak * v oklepaju pomeni, da udeleženec še ni imel prestega dne).

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO
Tiska Tiskarski zavod ZTT

KINO ŠKEDENJ

predvaja danes 13. t. m. ob 18. uri film:

Vojna spolov

Igralci: Fred Mc Murr, Claire Trevor

Kino na Opčinah

predvaja danes 13. t. m. in jutri 14. t. m. z začetkom ob 18. uri film:

KO SI POLEG MENE

Igralci: MARIA SCHELL, O. W. FISCHER, HARDY KRUEGER

Vladimir Bartol: **MLADOST PRI SVETEM IVANU** (Druga knjiga)

TEŽKA JE POT DO UČENOSTI

78. Četrto poglavje: NA PRIPRAVNICI ZA GIMNAZIJO - BALKANSKA VOJNA - LOVEC

Sledil je prvi, romantični del epopeje, ki se imenuje prva balkanska vojna in ki se ga gotovo spominjajo še vsi moji rojaki, ki so živeli tistega leta. Srbi in Bolgari so v nekaj dneh zlomili turški odpor, ki je bil spočetka silovit, in nezadržno korakali v južno Srbijo in Makedonijo. Grki s svoje strani so pritisnili proti Solunu in kdor je v tistih dneh prebiral in sodoživljal vojna poročila, je moral imeti občutek, da zavezniške vojske tekmujejo med seboj v junaštvu in da je junaštvo edini cilj držav balkanske zveze.

Primorskih, še posebej tržaških Slovencev se je polastilo navdušenje, ki se mi zdi, če gledam in podoživljam nazaj tista leta, podobno nekakšni opojni obsedenosti. Nič ne pretiravam, če napišem, da smo zlasti tržaški in okoličanski Slovenci smatrali prvo balkansko vojno za *našo* vojno. Naj smo jo še tako od daleč spremljali, vendar nismo ostali v njej neaktivni. Takoj se je sestavil odbor za nabiranje prispevkov za *jugoslovanske* Rdeče križe pod predsedstvom dr. Otokarja Rybara. Zavedne slovenske žene so stopile v službo plemenite stvari in se takoj lotile osebnega nabiranja prispevkov. «Edinost» je tudi sama prevzela nabiralno akcijo in v njenem uredništvu so se stekali prispevki od najrazličnejših strani: kapitani in moštvo celih ladij — povečini Dalmatinci — so pošiljali v redakcijo znatne prispevke; med darovalci si zasledil v «Edinosti» tudi italijanska in celo — nemška imena; vsaka naša okoličanska družina, mandrinjarji, pristaniški in drugi delavci, kmetje, mlekarice in perice, vsak je hitel prispevati svoj obolus za junaške brate na Balkanu, ki so se borili za osvoboditev svojih bratov izpod turškega jarma. Poglej v katero koli številko «Edinosti» in drugih naših časopisov iz tistih dni, pa boš videl, da je bilo skoraj vse, kar se je pisalo, v zvezi z balkansko vojno. Prireditve v mestu in okolici so se vršile v znamenju pobiranja prispevkov za jugoslovanske Rdeče križe. Prirejale so se igre in nastopi in ves izkupiček je šel za pomoč jugoslovanskih ranjencev na balkanskih bojiščih. Balkan sam je postal nekakšna heroična legenda in njegovi narodi nedosežen vzor junaštva in preziranja smrti, ko je šlo za veliko stvar osvoboditve bratov izpod turške sužnosti.*)

8.

Prijazen znanec me je opozoril na spis, ki je pred nekaj leti izšel v neki naši reviji in v katerem karakterizira neki priložnostni, zdaj že umrli pisatelj ravnatelja Pretnerja kot najhujšega avstrijakanta in tirana. Ta spis sem ali spregledal ali nanj pozabil, vsekakor sem na ta v bistvu neupravičen očitek že v enem od prejšnjih poglavij odgovoril. Moram pa priznati, da je zbujal Miroslav Pretner s svojo pretirano lojalnostjo do dinastije in Avstrije vsaj tak videz. Ne vem, če smo se ravno učili pesmi «Naš cesar mi je vedno ljub, na Dunaju živi...», ki so jo pozneje, v stari Jugoslaviji, pogostoma ironično citirali. Vsekakor smo se učili «Špartansko mater», ki prekolne in zapodi od doma svojega sina, ki je pribežal iz vojske brez orožja: «Lažeš, izrod, reče mati, — sina nočem te poznati, — moj sin z vojske ne beži» in ki se konča s spodbudno patriotično pridigo: «Se stara Slovenka ne sramuješ, ko špartansko mater čuješ: kako govoriš pa ti? — grda, slaba taka mati, ki bi mogla sinu d'jati: Sin ubéži in se skrij.»

Ko sem se doma učil na pamet to pesem, mi je mama rekla: «Ta pesem je kot pesem slaba, povrhu še neumna. Višek neslanosti pa je zadnja kitica.»

Vprašal sem mamo, zakaj tako sodi. «Katera mati pa bo zapodila sina od doma, ki se je vrnil živ iz vojske?» je odvrnila. Ko pa je bila balkanska vojna na višku, sem jo na razne njene občudujoče opazke vprašal: «Kaj bi pa ti rekla, če bi kdo od nas, tvojih sinov, ako bi bili slučajno Srbi, pobegnil z balkanskega bojišča?» — Sprva je bila osupla, potem se je hitro znašla: «To je nekaj povsem drugega. Srbi se borijo za svojo domovino. Avstrija pa ni naša domovina.»

Take in podobne izkušnje so me že zgodaj naučile obvladovati samega sebe in zapirati zunaj doma svoje misli in svoja prepričanja vase. Zgodaj sem se privadil temu, da smo doma povsem drugače govorili in sodili, kakor je bil običaj govoriti in soditi zunaj doma, v šoli ali v uradu. Ker pa je bila vsa naša domača vzgoja obrnjena proti laži in proti neiskrenosti, smo se jaz in moji domači kmalu privadili temu, da smo nasproti ljudem, ki so bili drugačnega političnega prepričanja kakor mi, čisto preprosto molčali. Taka «šola diplomacije», ki smo se je začeli učiti že v balkanski vojni, nam je prišla prav, ko se je sprožila prva svetovna vojna.

Ravnatelj Pretner je imel kot voditelj c.kr. pripravnice, katere glavni namen je bil, priučiti slovenske dijake znanju nemškega jezika, vsekakor v političnem pogledu na nekoliko težko stališče. Povrh vsega je bila pod pripravniškimi prostori nemška osnovna šola, katere «šoldiner», po rodu Slovenec, je bil izrazit in nevaren nemčur, ki je vohljal povsod okrog po poslopju. Nasproti naši šoli pa je bilo nemško učiteljišče, ki je imelo s svojim dekliškim inventarjem večje fante morda neko privlačnost, a ki je pomagalo strici nemški oklep okrog našega ravnatelja in njegove pripravnice.

Omenjeni prijazni znanec me je opozoril tudi na nekaj pomembno delo Miroslava Pretnerja zunaj šole. Bil je tajnik Slovenskega dijaškega podpornega društva in njegova glavna dejavnost in organizatorična sposobnost sta bila zaslužna za to, da je nudilo Slovensko dijaško podporno društvo marsikateremu revnejšim slovenskim dijakom kar največjo korist. Marsikateri slovenski dijak, katerega starši niso zmogli denarja za knjige in bi bil moral zaradi tega opustiti študije, je skozi leta in leta prejemal od podpornega društva knjige zastonj.

Miroslav Pretner je bil poleg tega tudi dolgo let tajnik Slovenskega planinskega društva (SPD), v katerem se je bil prav tako koristno uveljavil. Prijazni znanec mi je to povedal, da se je Pretnerju posrečilo rešiti in ohraniti vsaj društveni arhiv, ki ga je stavil društvu ob njegovi 60-letnici na razpolago. Pisal je tudi v Planinski vestnik, v katerem je zbudil zlasti njegov potopisni spis o beneških Slovencih precejšnjo pozornost.

Odkar so me bili starši opozorili, da je Pretner kljub navideznemu avstrijakantstvu zaveden Slovenec in da ni druge izbire, kot da javno manifestira svojo lojalnost dinastije in države, če se hoče obdržati na svojem za Slovence tako pomembnem mestu, me njegovo poudarjanje avstrijskega patriotizma ni več motilo. Smatral sem njegovo javno manifestiranje za previdnostni ukrep in ga kot takega pač odobraval.

(Nadaljevanje sledi)

*) Ko sem včeraj pisal o tem, kaj so nas učili, da naj bi pomenile črke AEIOU, si pač nisem mogel misliti, da bo švicarski tednik «Weltwoche» v današnji številki odgovarjal na isto vprašanje, samo z nekim drugačnim tolmačenjem: AEIOU, da je imelo to «slavno» tolmačenje: Austriae Est Imperium Orbis Universi (Ves svet je Avstriji podložen).